

Elektroprivreda

Elektroprivreda Crne Gore
AD Nikšić

List Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić

godina XXXIII broj 343 Nikšić jun 2013. ISSN 1805136

Janez Kopač, direktor Sekretarijata Energetske zajednice
str. 15

DEFICIT KRITIČAN, INVESTICIJE PRIJEKO POTREBNE

Epcg ponudila otplatu duga u ratama, bez učešća i kamate
str. 4

PODIJELIMO TERET

Arsenije Jovanović, prvi generalni direktor EPCG
str. 20

KAP OZBILJNO UGROŽAVA STABILNOST ELEKTROPRIVREDE

list.epcg@epcg.com

**ZA BOLJI IMIDŽ
KOMPANIJE**

PREDSJEDNIK ODBORA DIREKTORA
Srđan Kovačević

IZVRŠNI DIREKTOR
Enrico Malerba

DIREKCIJA ZA ODNOS
SA JAVNOŠĆU

IZVRŠNI RUKOVODILAC
Rajko Šebek
rajko.sebek@epcg.com

RUKOVODILAC SEKTORA ZA
INTERNU KOMUNIKACIJU
Mitar Vučković
mitar.vuckovic@epcg.com

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK
Miodrag Vuković
miodrag.vukovic@epcg.com

REDAKCIJA:
Olivera Vulanović
olivera.vulanovic@epcg.com
Biljana Mitrović
biljana.mitrovic@epcg.com
Marko Burić
marko.buric@epcg.com

KOMPJUTERSKA OBRADA:
Ivana Ilić

Adresa redakcije:
Ulica Vuka Karadžića 2 Nikšić
Telefoni: 040/204-223, 214-252
Fax: 040/214-252
E - mail: list.epcg@epcg.com
Web site: www.epcg.com

Izdavač: Elektroprivreda
Crne Gore AD Nikšić
Tiraž: 1800

SADRŽAJ

Podijelimo teret	04-05
EPCG ponudila otplatu duga u ratama, bez učešća i kamate poručivši kupcima koji imaju dugovanja za utrošenu energiju	
ZA BOLJI IMIDŽ KOMPANIJE.....	06-07
Široka lepeza benefita	08-09
Upoznavanje zaposlenih za rezultatima projekta „Unapređenje mjerenja u distributivnom sistemu Crne Gore“	
Važan korak ka pouzdanijem sistemu ...	12-13
Redovni godišnji remont TE "Pljevlja"	
Važan korak na putu evrointegracija.....	14
Skrining u Briselu za Poglavlje 15 - Energetika	
Deficit kritičan, investicije prijeko potrebne.....	15-17
Janez Kopač, direktor Sekretarijata Energetske zajednice	
Kratke vijesti.....	18-19
KAP ozbiljno ugrožava stabilnost Elektroprivrede	20-22
INTERVJU: Arsenije Jovanović, prvi generalni direktor EPCG	
Zapažen nastup stručnjaka iz EPCG	23
Treće Savjetovanje Crnogorskog komiteta CIGRE, sredinom maja, u Pržnu.	
Eko standardi u funkciji kvaliteta životne sredine	24-26
Stručni prilog - Autor: dipl.maš.ing. Vljeko Jauković	
Prevođenje vode Tare u Moraču	28-29
Monografija "Resursi površinskih voda Crne Gore", mr Slavko Hrvačević (VII)	
Zadovoljan sam što imam sa kim da podijelim iskustvo.....	30
ŽIVOTNA PRIČA: dipl.el.ing.Momir Grbović, rukovodilac Sektora za trgovinu električnom energijom u OC Upravljanje energijom	

10 **BOLJI NAPON U ŠPICU SEZONE**
 Distributeri u turističkim centrima na Crnogorskom primorju,
 dobro se spremili za ljetnju turističku sezonu

31 **NOVA DIMENZIJA ISKUSTVA**
 MLADE KOLEGE:
 dipl. el. Ing. Bojan Đordan

34 **U SUSRET GLAVNOJ TURISTIČKOJ SEZONI**
 Prva Akcija Kluba DDK EPCG u Herceg Novom

Sindikalna saradnja u zajedničkom interesu **32**
 Druga sjednica Izvršnog odbora Sindikalne organizacije EPCG AD Nikšić

Energetski efikasniji, ekološki sigurni..... **32**
 Njemačka kompanija „Wolf“ u Podgorici predstavila svoje proizvode

Surfujući internetom..... **33**

Pažljivo sa internetom! **40**
 SAVJETI PSIHOLOGA: Anđela Milošević

Nagradna igra **44**

„Elektroprivreda“ brani titulu **46**
 Premijer liga Crne Gore u šahu

KMF EPCG osvojio drugo mjesto **46**
 Biznis liga u malom fudbalu

Ukrštenica..... **47**

36 **BISER DO BISERA**
 MOJA DOMOVINA: Rikavačko jezero

42 **GLUMA NIJE GLAMUR**
 NAŠ GOST:
 Dubravka Drakić, glumica

EPCG ponudila otplatu duga u ratama, bez učešća i kamate poručivši kupcima koji imaju dugovanja za utrošenu energiju

PODIJELIMO TERET

Elektroprivreda pokrenula akciju „Podijelimo teret“ u namjeri da olakša kupcima iz kategorije domaćinstva da plate zaostale račune i priključe se „Zlatnom timu“ od 120 hiljada redovnih platiša koje EPCG svakog mjeseca nagrađuje popustom od 10 odsto.

Elektroprivreda Crne Gore nudi jedinstvenu priliku svim kupcima koji imaju zaostala dugovanja da na jednostavan način otplate dug za utrošenu električnu energiju.

-Dužnici iz kategorije domaćinstva, koji su 31. maja dugovali za električnu energiju, izbjeci će isključenje sa mreže ukolik,

u naredna tri mjeseca budu uredno plaćaću tekuće račune. To znači da moraju da izmire majski račun do 30. juna, junski do 31. jula, a julski do 31. avgusta, nakon čega u septembru mogu da potpišu Protokol o otplati duga u jednakim ratama od 20 eura, bez učešća i bez obračunavanja zatezne kamate od tog trenutka.

Plaćanjem posljednje fakture prije isključenja i priključne takse, u skladu sa procedurama EPCG, akciji se mogu priključiti i kupci kojima je električna energija već isključena kao i oni koji imaju potpisan Protokol o vraćanju duga. Oni od septembra mogu da sklope nove protokole, po povoljnijim uslovima, objasnio je direktor FC Snabdijevanje, **Vladimir Bojičić**, na konferenciji za novinare, organizovanoj povodom početka kampanje PODIJELIMO TERET.

Bojičić je objasnio da će se kupcima koji duguju do 500 eura, a njih je najviše, broj mjesečnih rata utvrditi dijeljenjem duga sa 20, a

Sa predstavljanja kampanje „Podijelimo teret“

Kupcima koji duguju do 500 eura, a njih je najviše, broj mjesečnih rata utvrdiće se dijeljenjem duga sa 20, a onima koji duguju više od tog iznosa, ponudiće se potpisivanje Protokola na 25 mjesečnih rata od po 20 eura, čime će dobiti priliku da potpišu novi Protokol o otplati preostalog dijela duga.

onima koji duguju više od tog iznosa, ponudiće se potpisivanje Protokola na 25 mjesečnih rata od po 20 eura, a zatim će biti u prilici da potpišu novi Protokol za vraćanje preostalog duga. Oko 223 hiljade domaćinstava i 21 hiljada kupaca iz kategorije ostala potrošnja Elektroprivredi trenutno duguju 190 miliona eura. Od toga najveći dio otpada na domaćinstva, oko 130 miliona. Najviše duguju Nikšićani, prosječno 700 eura, a zatim Podgoričani i Cetinjani, a najmanje Tivčani (90 eura) i Pljevljani (105 eura).

Direktor Snabdijevanja je naglasio da nenaplaćena potraživanja opterećuju i ugrožavaju poslovanje Elektroprivrede kojoj je naplata isporučene električne energije osnovni prihod. To je roba,

kao i svaka druga koja se kupuje, i ona mora da se plati da bi se obezbijedilo kontinuirano napajanje kupaca i redovno održavanje i modernizacija mreže. Stoga, ova kampanja je šansa i za kompaniju i za potrošače, istakao je Bojičić.

-Očekujemo da će naši kupci prihvatiti ovu priliku, kakvu vjerovatno nije ponudila nijedna druga energetska kompanija na Balkanu. Ako je ne iskoriste, neće imati pravo da se ljute na EPCG kada budu isključeni sa mreže, dodao je Bojičić obećavši nove povoljnosti za 120 hiljada potrošača koji redovno plaćaju račune za električnu energiju koju potroše. Bojičić je saopštio da je od avgusta prošle godine, kada je Elektroprivreda počela projekat „Budi dio zlatnog tima“, broj kupaca koji uredno izmiruju račune povećan za 15 hiljada i podsjetio da redovne platiše Kompanija, svakog mjeseca, nagrađuje popustom od 10 odsto.

-Za taj projekat EPCG je do sada izdvojila oko četiri miliona eura. Sredstva rezervisana za finansiranje akcije stimulisanja redovnog izmirivanja faktura za utrošenu električnu energiju ne ulaze u prihod koji odobrava Regulatorna agencija za energetiku, podsjetio je Bojičić i najavio slične akcije i za kupce iz kategorije „Ostala potrošnja“.

-Prvo ćemo nagraditi redovne platiše, a zatim dužnicima ponuditi povoljne uslove da vrate dug Elektroprivredi, rekao je Bojičić. Za novu kampanju reklamni spot snimili su crnogorski rock bend i humoristička grupa sa Cetinja, The Books of Knjige. Vrijedi pogledati kako su „Buksovc“ predstavili akciju PODIJELIMO TERET.

Biljana MITROVIĆ

PODIJELIMO
TERET

www.epcg.com

WORLD LIFTING
CHAMPIONSHIP

Iskoristite jedinstvenu ponudu EPCG!

Ukoliko imate dug za električnu energiju, iskoristite jedinstvenu mogućnost da ga od septembra otplatite u fiksnim mjesečnim ratama od 20 eura, bez učešća, bez obračuna zatezne kamate i bez isključenja sa mreže. Dovoljno je da majski, junski i julski račun platite do posljednjeg dana u mjesecu, ne uključujući prethodni dug. Potrošači koji su trenutno isključeni sa mreže, biće uključeni ukoliko se pridruže akciji na način što će u toku juna mjeseca platiti samo poslednju fakturu prije isključenja i priključnu taksu, a potom redovno izmirivati samo tekuće račune za maj, jun i jul.

Potrošači koji su potpisali protokol i koji ga u naredna tri mjeseca budu poštovali, moći će od septembra da ga reprogramiraju, po uslovima akcije 'PODIJELIMO TERET'.

Za dodatna pojašnjenja na raspolaganju je Centar za kontakt sa kupcima (besplatan poziv na broj 19100), zaposleni na šalterima Snabdijevanja u Vašem gradu, kao i web site www.epcg.com.

*Akcija se odnosi na potrošače iz kategorije „domaćinstva“.

ZA BOLJI IMIDŽ

U susret turističkoj sezoni, a u sklopu projekta Korisnički servis, adaptirana su šalterska mjesta lokalnih jedinica Snabdijevanja u Kotoru, Budvi, Ulcinju, Sutormoru i Petrovcu. Šaltersko mjesto za naplatu utrošene električne energije u Danilovgradu izmješteno je centar grada. Naplatna mjesta u Tuzima, Golubovcima i na Koniku su zatvorena, a boljem imidžu EPCG doprinijeće i nove uniforme zaposlenih na naplatnim pultovima, koji su uz to prošli i obuku za kontakt sa kupcima.

Pult u šoping centru Delta City

Informativno-naplatni pult i u šoping centru Delta City

BLIŽE KUPCU

Kupci električne energije, od 10 juna, svoje račune mogu da, bez provizije, plaćaju i na informativno-naplatnom pultu u šoping centru Delta City u Podgorici. Na novo otvorenom pultu mogu se platiti računi iz svih crnogorskih gradova.

Otvoravanje nove poslovнице dio je akcije Elektroprivrede za unapređenje odnosa sa kupcima, što je trajno opredjeljenje i dio poslovne filozofije naše kompanije. Tako se na novom pultu mogu dobiti i informacije o snabdijevanju električnom energijom, o računima, o kampanjama koje su u toku, popustima, subvencijama. Može se podnijeti reklamacija, uključiti novi servis, poput elektronskog računa ili SMS info, a zatim i potpisati Ugovor o snabdijevanju, osloboditi od plaćanja takse na primarno brojilo...

-Osnovni cilj je da se u narednom periodu stvore pristupačniji i komforniji uslovi za sve korisnike naših usluga i tako uspostavi odnos uzajamnog povjerenja i razumijevanja. Novi pult je još jedna opcija za naše kupce da na jednostavan način izmiru obaveze i informišu se o svim aspektima njihovog odnosa sa Elektroprivredom, ističe direktor FC Snabdijevanje, **Vladimir Bojičić**. Marketing menadžer Delta City-a, **Dragan Perišić**, iskazao je zadovoljstvo što je Elektroprivreda izabrala baš taj šoping centar kao mjesto na kojem će početi da primjenjuje novi koncept odnosa sa kupcima.

-Nadamo se da ćemo u svakom pogledu ispuniti očekivanja Elektroprivrede, kazao je Perišić.

Biljana MITROVIĆ

KOMPANIJE

Nekad

Podgorica

Sad

Nekad

Budva

Nekad

Kotor

Sad

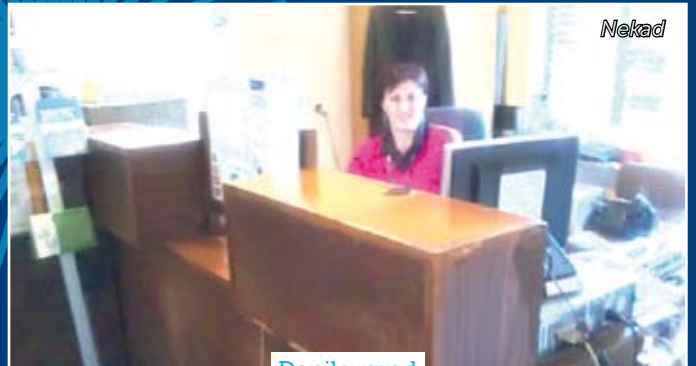

Sad

Nekad

Utcinj

Nekad

Danilovgrad

Sad

Sad

Upoznavanje zaposlenih za rezultatima projekta „Unapređenje mjerenja u distributivnom sistemu Crne Gore“

ŠIROKA LEPEZA BENEFITA

- „Pametna brojila“ omogućila mnogobrojne prednosti potrošačima i EPCG.

- Razmišlja se i o proširenju projekta. - Najbolji rezultati ostvareni u primorskom regionu. - U Mezonu zadovoljni dosadašnjim rezultatima i saradnjom sa našom kompanijom. Novi servisi i programi otplate dugova, obogatili ponudu kupcima.

Sa prezentacije u Pržnu

Projekat ugradnje pametnih brojila opravdao je očekivanja. Preko 100.000 ugrađenih multifunkcionalnih brojila donijelo je mnogobrojne povoljnosti i prednosti, kako EPCG tako i kupcima električne energije. Ohrabreni postignutim, u našoj kompaniji ozbiljno razmišljaju i o proširenju projekta. Za sada je, međutim, još rano govoriti o fizičkim i materijalnim pokazateljima te ideje. Na tribinama u Pržnu i Podgorici, zaposlenima u primorskom i većem dijelu centralnog regiona predstavljeni su dosadašnji rezultati i iskustva u implementaciji projekta.

Glavni operativni direktor EPCG i vd direktora FC Distribucija, **Zoran Đukanović**, zadovoljan je urađenim od decembra 2011. godine, kao i dinamikom koja obećava mnogo brže ispunjavan-

je zacrtanih ciljeva. Đukanović navodi da razloga za zadovoljstvo ima dosta.

-Značaj ovog strateškog projekta je ogroman, ne samo za Distribuciju i EPCG, nego i za državu u cjelini. Njegovi krajnji benefiti treba da done- su uštedu cijeloj Crnoj Gori. U ovom momentu osjećaju se prvi benefiti u pogledu povećanja procenta naplate i smanjenja gubitaka, što će u krajnjem popraviti ukupnu finansijsku situaciju u kompaniju, smatra Đukanović.

Direktor projekta, **dr Velimir Strugar**, podsjeća da nas ovaj projekat svrstava u porodicu operatora distributivnog sistema, koji koriste naprednu i modernu tehnologiju, koja obezbjeđuje široku lepezu benefita, kako za kompaniju tako i za kupca električne energije.

DOTRAJALOST MREŽE, NAJVEĆI IZAZOV

Kako bi se povećala efikasnost projekta mora se riješiti nekoliko najvećih izazova. dr Velimir Strugar, tvrdi da se problemi rješavaju u toku implementacije projekta i da se marljivo radi na povećanju pouzdanosti distributivnog sistema.

Najveći izazovi su mapiranje trafo reona, zatim nemogućnost očitavanja brojila daljinski, izdavanje faktura sa nula stanjima i dotrajalost distributivne mreže.

-Sve su to problemi koji se prepoznaju vrlo jasno i na kojima se marljivo radi kako bi se eliminisali. Dotrajalost mreže je najizraženiji i najveći izazov. Moramo marljivije da održavamo distributivnu mrežu, kako bi obezbjedili, ne samo veću efikasnost projekta, već i mnogo pouzdaniju isporuku električne energije, kazao je Strugar.

Dr Velimir Strugar, direktor Projekta

Mr Vladimir Bojičić, direktor FC Snabdijevanje

Prezentacija u Cineplexx-u

NA PRIMORJU UGRAĐIVAĆE BROJILA I TOKOM LJETA

Najbolji rezultati ostvareni su u primorskom regionu, gdje je od planiranih 48.100 tzv. „pametnih brojila“, do sredine 2014. godine, već ugrađeno, gotovo, 40 hiljada novih mjernih uređaja. Plan ugradnje premašen je i prošle i ove godine.

Koordinator projekta za primorski region, **Vojislav Vukadinović**, očekuje da će plan ugradnje brojila u tom dijelu Crne Gore biti ostvaren, bez većih problema.

Radovi na implementaciji sistema daljinskog očitavanja i upravljanja potrošnjom će se na Crnogorskom primorju izvoditi i u toku turističke sezone s ciljem da se završi inspekcija mjernih mjesta i ugradnja novih multifunkcionalnih brojila i kod potrošača koji u primorskim opštinama borave samo ljeti.

Na taj način će se kompletirati traforeoni, što do sada nije bilo moguće zbog nedostupnosti mjernih mjesta tokom preostalog dijela godine.

U ovoj fazi Projekta, prema njegovim riječima, akcentat je stavljen i na povećanje procenta brojila koja su u komunikaciji sa konceptorom, da bi se novi mjerni uređaji potpuno integrisali u sistem daljinskog očitavanja potrošnje.

-Elektromontažni i građevinski radovi se izvode vrlo kvalitetno i mjerno mjesto se ostavlja u potpunom redu. Ukoliko i ima primjedbi, sve se rješava na licu mjesta i do sada nije bilo nerješivih problema, istakao je Vukadinović.

Najbolji rezultati do sada, podsjetio je Vukadinović, zabilježeni su u Baru, gdje je nivo gubitaka u aprilu ove godine sveden na svega 3,73 odsto.

U centralnom regionu, prema podacima koordinatora za centralni dio Crne Gore, **Jagoša Pupovića**, najviše brojila ugrađeno je u Podgorici – 40 hiljada, zatim slijedi Nikšić sa preko 13 hiljada ugrađenih brojila, dok na Cetinju do sada ima blizu tri hiljade novih brojila.

KRITIKE I POHVALE

Glavni izvođač radova na projektu, firma „Mezon“, najavila je da će povećati dnevnu ugradnju brojila sa 300 na 350 do 400 brojila. Vlasnik i direktor „Mezona“, **Radimir Kovačević**, ističe da učešće

u ovom projektu, u okviru konzorcijuma sa referentnim ino partnerima, predstavlja dodatnu referencu za njegovu kompaniju. Kovačević je prenio utiske sa terena te istakao koje su to najčešće kritike, a koje pohvale na račun ugradnje tzv. „pametnih brojila“. Navodi da potrošače najviše interesuje na koji način će se uzimati stanje o potrošenoj električnoj energiji, zatim da li postoji mogućnost daljinskog isključenja, u kom terminu je niža tarifa...

Najveći broj pohvala potrošača, kako je istakao, odnosi se na činjenicu da će se smanjiti broj onih koji neovlašćeno troše električnu energiju, dok je predmet kritike najčešće pozicija koja je izabrana za ugradnju novog brojila, posebno ako se pored njihovog ugrađuje i komšijino brojilo, najčešće pod izgovorom „nijesmo u dobrim odnosima“.

KORISNICI VEĆINOM ZADOVOLJNI

Istraživanje javnog mnjenja o zadovoljstvu korisnika novih brojila ukazalo je na pozitivne rezultate, koje je zaposlenima prezentovao izvršni rukovodilac Direkcije za odnose sa javnošću, **Raško Šebek**.

Većina korisnika novih brojila, njih 52,4 odsto, osjetila je razliku u kvalitetu snabdijevanja električnom energijom, dok je glavni razlog zadovoljstva pametnim brojlama kvalitetnije napajanje.

Najveći broj potrošača je o ugradnji novih brojila bio obaviješten putem postera koje je postavila EPCG, dok je 52,2 odsto korisnika zadovoljno kvalitetom projekta ugradnje novih brojila. Kontrola potrošnje je u najvećem broju slučajeva istaknuta kao prva asocijacija vezana za novo brojilo, dok je opšte mišljenje o „pametnim brojlama“ u 55,7 odsto slučajeva pozitivno.

- Cilj u narednom periodu je da se izgradi svijest potrošača o koristima koje će imati od ugradnje novog, multifunkcionalnog brojila, zatim jačanje imidža EPCG kao društveno odgovorne kompanije, edukacija predstavnika medija o projektu instalacije novih brojila i edukacija zaposlenih, koji bi trebalo da budu i najbolji „ambasadori“ projekta, istakao je Šebek.

POVEĆAN STEPEN NAPLATE

Zahvaljujući novim brojlama, povećan je stepen naplate i efikasnost isključenja na terenu, ukazao je direktor FC Snabdijevanje, **Vladimir Bojičić**.

-Projekat već daje značajne rezultate u stepenu naplate, ali omogućio je i efikasnija isključenja. Od oko 9.000 naloga za isključenje realizuje je skoro 90 odsto. Treba napomenuti i da je povećan broj redovnih platiša za oko 16 odsto u odnosu na isti period prošle godine, naveo je Bojičić.

Ocijenivši da EPCG mora spremno dočekati otvoreno tržište električne energije, koje će stupiti na snagu 2015, direktor FC Snabdijevanje je istakao da zato srž poslovne strategije treba da čine projekti u čijem je centru krajnji kupac.

-U tom smislu od decembra 2012. godine pokrenut je i projekat Korisnički servis, koji predstavlja skup aktivnosti sa ciljem da se poveća zadovoljstvo potrošača, podsjetio je Bojičić.

U okviru Korisničkog servisa postoji nekoliko važnih aktivnosti u cilju povećanja zadovoljstva kupaca. To su: akcija „Zlatni tim“, E bill, SMS info, brojne brošure koje olakšavaju kupcima kako i na koji način da dođu do svih bitnih informacija, brendiranje i adaptacija poslovnih prostorija, a u pripremi su novi savremeni Call centar i redizajn web sajta. EPCG je nedavno pokrenula i novu akciju „Podijelimo teret“, kako bi domaćinstva zaostali dug izmirila po što povoljnijim uslovima, sa fiksno 20 eura mjesečno uz redovni račun.

Marko BURIĆ

Distributeri u turističkim centrima na Crnogorskom primorju, dobro se spremili za ljetnju turističku sezonu

BOLJI NAPON U ŠPICU SEZONE

Distributivna mreža u turističkim centrima na Crnogorskom primorju spremno dočekuje glavnu sezonu. Uključenjem nove TS „Rozino“ poboljšaće se kvalitet snabdijevanja kupaca električnom energijom u metropoli crnogorskog turizma. Brojne investicije u distributivnu mrežu učinile da sezonu relaksirano dočekuju i elektrodistributeri u Baru i Ulcinju.

TS Rozino

ED BUDVA: „ROZINO“ ZA SIGURNO SNABDIJEVANJE

Do „špica“ turističke sezone u Budvi će se pustiti pod napon TS 35/10 kV „Rozino“, koju je EPCG izgradila kako bi obezbijedila sigurno i kvalitetno napajanje kupaca i stabilno funkcionisanje distributivnog sistema u metropoli crnogorskog turizma. Direktor ED Budva, **Vojo Vukadinović**, podsjeća da se radi o savremenom postrojenju koje zadovoljava najviše tehničko-tehnološke standarde, usklađene sa urbanističkim i ekološkim zahtjevima. Svi prekidači su vakuumski, a opremljena je visokosofisticiranim uređajima za upravljanje, komandovanje i kontrolu rada. Vukadinović naglašava da je to izuzetno važan objekat koji je izgrađen da bi se rasteretile postojeće trafostanice „Lazi“ i „Dubovica“ na užem gradskom području i da bi se brojni novi objekti u tom dijelu Budve mogli priključiti na distributivnu mrežu. Potrošnja električne energije u Budvi odavno je premašila dosadašnje kapacitete, a nova trafostanica je takvog kapaciteta da će odgovoriti potrebama sve većeg broja kupaca u centru grada, ali i omogućiti povećanje pouzdanosti napajanja potrošača na jednoj, te rasterećenje 10 kilovoltne mreže, na drugoj strani.

- Iako je riječ o investiciji od gotovo dva miliona eura, ovo ulaganje se i te kako isplati. Tokom prošlogodišnje turističke sezone umalo da dođe do raspada lokalnog distributivnog sistema zbog preopterećenja, ali smo „preživjeli“ prenijevši snagu iz TS „Bečići“ na užu gradsko jezgro Budve, jer prošlog ljeta nije radilo postrojenje za desolinizaciju vode u Bečićima. Realizacijom TS „Rozino“ obezbijediće se dodatna instalirana snaga od 2 x 12,5 MVA i za duži period riješiti problem nedostatka snage u gradskom jezgri - istakao je Vukadinović.

Trenutno, u toku su aktivnosti na uzemljenju neutralne tačke 35 kV mreže, što podrazumijeva izvođenje radova na dosta tačkama, tako da je formiran Tim za realizaciju tog projekta na čelu sa pomoćnikom direktora FC Distribucija, **Gvoz-**

denom Filipovićem, i direktorom Sektora za razvoj, **Rankom Vukovićem**. Prethodno je pripremljena obimna projektna dokumentacija, pribavljeno je i odobrenje za građenje i nabavljanje na sva potrebna oprema.

Realizacijom ovog projekta stvaraju se pretpostavke za stavljanje pod napon još jedne novoizgrađene TS 35/10 kV u Petrovcu.

ED BAR: SEZONA MOŽE DA POČNE

Uspješno odrađeni remont 35 kilovoltnih vodova „Buljarica-Čanj-Sutomore“ i „Veliki pijesak-Kodre“ i svih trafostanica 35/10 kV na području barskog konzuma samo su dio aktivnosti koje su uspjeli da završe tamošnji elektrodistributeri, pripremajući se za turističku sezonu. Naime, prema riječima direktora, **Saše Milovanovića**, u cilju da se u kontinuitetu obezbijedi sigurno napajanje električnom energijom, pored navedenog, u pre-

thodnom periodu je rekonstruisan i veliki broj niskonaponskih mreža na turistički atraktivnim područjima i na taj način otklonjeni evidentirani problemi iz prethodne turističke sezone. A da bi potrošači električne energije duž Barske rivijere u narednim mjesecima bili zadovoljni uslugama, rekonstruisani su i visokonaponski i niskonaponski blokovi u svim trafostanicama 10/0,4 kV.

Za naredni period u planu je izgradnja još jedne trafostanice 10/0,4 kV, zamjena dvije desetkilovoltne ćelije u trafostanicama „Končar“ i „Ostros“, kao i rekonstrukcija još šest niskonaponskih mreža. Ugovori sa izvođačima su potpisani i očekuje se početak radova.

-Ulaganja u mrežu i objekte ED Bar su ciljana, pa se planiranim akcijama radilo na mreži i objektima. Stoga, očekujemo stabilno funkcionisanje sistema u sezoni kada će, kao i svake godine, Bar biti prepun turista. To nam je i bio cilj i zato smo se pripremali cijele godine, kazao je Milovanović.

ED ULCINJ: U SEZONU BEZ PROBLEMA

Tekuće održavanje distributivne mreže u Ulcinju obavlja se tokom cijele godine i smatra se redovnim, gotovo, rutinskim poslom. Ulcinjski elektrodistributeri tako pristupaju i investicionim aktivnostima, jer je prioritet kolektiva usmjeren ka stalnom popravljaju naponskih prilika u najjužnijoj crnogorskoj opštini. Pred ovu ljetnju turističku sezonu uspješno je odrađena rekonstrukcija više niskonaponskih mreža, a do sredine jula treba da se pusti u rad nekoliko novih TS 10/0,4kV.

- Imperativ posla nalaže nam da obezbijedimo kvalitetno i sigurno snabijevanje električnom energijom u toku ljetnje turističke sezone, pa u tom cilju planiramo izuzetnu investicionu aktivnost u narednim nedjeljama. U pitanju je izgradnja nekoliko trafostanica 10/0,4 kV (DTS „Đerane-Paša“, STS „Fraskanje“ i TS „Radiocentar“) sa uklapanjem u visokonaponsku i niskonaponsku mrežu, za koje je urađena projektna dokumentacija i dobijene građevinske dozvole, te raspisani tenderi za nabavku, a radove na izgradnji objekata izvešće naši elektrodistributeri. Ukoliko se tenderska procedura završi u planiranom roku, sve ove investicije će biti realizovane do sredine jula, kaže direktor ED Ulcinj, **Ljoro Nrekić**.

U značajne investicije, prema njegovim riječima spada i rekonstrukcija niskonaponskog bloka u TS Radiocentar II, te izgradnja niskonaponskih kablovskih podzemnih vodova u dužini od oko pola kilometra. Nrekić navodi da su, u cilju što bolje pripreme za turističku sezonu, a u sklopu rekonstrukcije puta Ulcinj-Krute-Vladimir-Sukobin rekonstruisali NN mrežu u Vladimiru u dužini od 1,4 km, a zatim i 750 m niskonaponske mreže u Zenelovićima i 450 m NN mreže u Vladimirskim Krutama.

Biljana MITROVIĆ

IZMEĐU DVA BROJA

ED Kolašin RADOVI NA NOVOJ „BREZI“ U ZAVRŠNOJ FAZI

Kolašin će uskoro dobiti novu trafostanicu, „Brezu“ TS 35-10, pošto se ušlo u završnu fazu radova. Nova trafostanica donijeće veću pouzdanost napajanja potrošača u Kolašinu. Nova „Brezu“ ima duplo veći kapacitet od stare, 2x8 MVA naspram 2x4MVA, koliko je iznosila snaga trafostanice koja je izgrađena prije 40 godina.

-Novom trafostanicom se stvaraju preduslovi za razvoj i nove investicije. Time EPCG pokazuje da je glavni zamajac svakog područja, što će biti i u narednom periodu, istakao je direktor ED Kolašin, **Ranko Vuksanović**.

Izvođač radova je podgorička firma „Bemax“, a projekat vrijedan oko 1,6 miliona eura.

EPCG: U TOKU TEHNIČKI PRIJEM TS „DANILOVGRAD“

Novoizgrađena TS 35/10kV „Danilovgrad“ biće priključena, za dvadesetak dana, na distributivnu mrežu. Time će se poboljšati kvalitet i sigurnost snabdijevanja blizu devet hiljada kupaca sa područja danilovgradske opštine.

Direktor ED Podgorica, **dipl.el.ing. Jagoš Pupović**, naveo je da je u toku tehnički prijem nove trafostanice koja će zamijeniti staru izgrađenu još 1963. godine.

Kapacitet trafostanice je povećan, s obzirom na to da su ugrađena dva transformatora snage po 12,5MVA u odnosu na dosadašnjih 2x8MVA. Istovremeno, broj 10kV izvoda povećan je sa sedam na 17. Predviđeni su i kapaciteti za priključenje novih kupaca električne energije, podsjeća Pupović.

Redovni godišnji remont TE "Pljevlja"

VAŽAN KORAK KA POUZDANIJEM SISTEMU

-Uspješno odrađeni remont doprinijeće većoj pouzdanosti i produktivnosti termoelektre. - Naš stručni kadar u sve većoj mjeri uključen u poslove od kapitalnog značaja za rad TE "Pljevlja". - U remont uloženo planiranih oko 4,5 miliona eura.

Pored redovnog godišnjeg remonta, u TE "Pljevlja" nastavljani su i radovi na nekoliko važnih projekata, koji će doprinijeti većoj pouzdanosti tog energetskog objekta. Rukovodilac remonta, kao i Sektora za operativnu kontrolu i planiranje, **Vladimir Šestović**, ističe kako ovogodišnji remont predstavlja ovjeru prošlogodišnjih radova te da očekuje veću efikasnost i produktivnost TE "Pljevlja".

-Podižemo pouzdanost kotlovske postrojenja, jer je to jedan od najvažnijih dijelova TE "Pljevlja". Računamo da ćemo sa završetkom svih poslova imati jedno pouzdano kotlovske postrojenje i pouzdan sistem na dugi niz godina. Očekujemo da će se potrošnja uglja smanjiti 15 odsto i da će se produktivnost značajno povećati, kazao je Šestović.

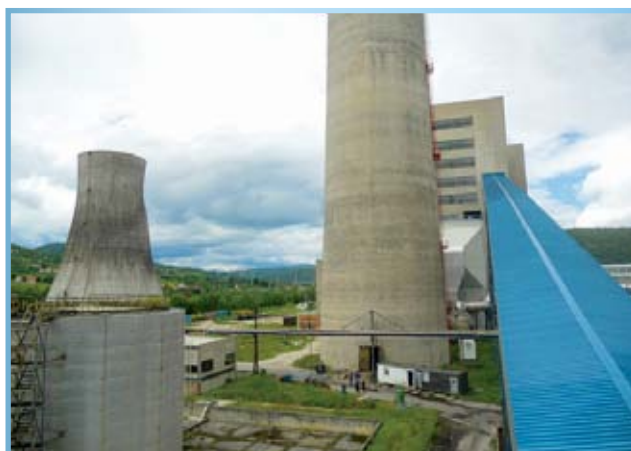
Za pohvalu je što su radnici naše kompanije u većoj mjeri nego ranije uključeni u poslove oko remonta, što je dokaz da je stručnost i znanje inženjera u TE "Pljevlja" na visokom nivou.

-Kod nas je nosilac posla inženjer i već dvije godine je takav sistem. Od prošle godine smo krenuli u investicione zahvate na jednom zahtjevom dijelu, gdje sav posao nadzora i vođenja obavljaju naši inženjeri, dodao je Šestović.

Kako je oprema obezbjeđenja prošle godine posao tokom remonta je znatno olakšan. Takođe, kvalitet opreme, kao i stručnost izvođača i podizvođača se ne dovodi u pitanje, jer se strogo vodilo računa prilikom izbora, tako da je kvalitet u svakom trenutku bio na prvom mjestu. Nova ugrađena oprema trebalo bi da podigne nivo pogonske spremnosti i smanji broj intervencija u radnom polju, tvrdi šef službe za elektroradove, **Željko Pejović**. Pejović je istakao da je radna atmosfera u TE "Pljevlja" u toku remonta na najvećem nivou te da je došlo do značajnog poboljšanja u tom segmentu. Prije svega, radnici su postali disciplinovaniji i odgovorniji.

-Zaposleni poštuju propise i standarde koji obavezuju, prvenstveno mislim na radnu disciplinu i korišćenje sredstava za zaštitu na radu, HTZ opreme, naveo je Pejović, a u to su se uvjerili i novinari našeg lista.

Ove godine ušlo se i u remontni zahvat na

Vladimir Šestović

Željko Pejović

Duško Gačević

pomoćnim postrojenjima, kao što su postrojenja za dopremu uglja i vode. Takođe, poslije nekoliko godina urađeno je i čišćenje ogrjevnih površina kotla, što će dodatno poboljšati rad termoelektrane, po mišljenju šefa službe mašinskog održavanja, **Duška Gačevića**.

-Očekujemo velika poboljšanja u smislu iskorišćenja toplotne energije, povećanja stepena iskorišćenja bloka, rekao je Gačević.

Po svemu sudeći, ovogodišnji remont će biti svojevrsan "vjetar u leđa" TE "Pljevlja". Svi su zadovoljni kako su poslovi protekli, a očekuju da rezultati budu jako pozitivni i da se opet potvrdi kako je remont odrađen na visoko profesionalan način. Nažalost, ove godine sve je, ipak, ostalo u sjenci tragičnog događaja i stradanja inženjera, **Milorada Cupare**.
M. VUKOVIĆ/M. BURIĆ

REMONT VRIJEDAN 4,5 MILIONA EURA

Direktor termoelektrane, Luka Jovanović ističe da je tokom ovogodišnjeg redovnog remonta uloženo svih planiranih oko 4,5 miliona eura.

-Remont je u tehničkom smislu počeo 26. aprila, a završen je 20. juna. Dobar dio remonta odrađen je i ove godine sa našim stručnim kadrom. Samo smo poslove koji nijesu tipski odradili sa specijalizovanim firmama koje smo angažovali i prethodnih godina, kaže Jovanović.

Jovanović dodaje da su i naši zaposleni i izvođači sa strane ove godine pristupili poslu maksimalno odgovorno i profesionalno.

-Uspješno odrađen ovogodišnji remont nastavak je prethodnih sličnih poslova na postrojenjima i dopriniće većoj pouzdanosti i efikasnosti u radu termoelektrane u narednom periodu. Samim tim možemo očekivati i bolje rezultate poslovanja ovog proizvodnog objekta, ističe Jovanović.

Po njegovim riječima do kraja tekuće poslovne godine termoelektranu očekuje još sedmodnevna priprema za zimsku sezonu, a termin ove tzv. „zimске njege“ biće određen u dogovoru sa poslovodstvom i Enerđji menadžmentom kompanije.

Luka Jovanović

IZMEĐU DVA BROJA

EPCG: „PERUĆICA“ OBILJEŽILA 53. ROĐENDAN

Hydroelektrana "Perućica" 12. maja obilježila je 53 godine postojanja i rada. Najstarija crnogorska velika elektrana, zahvaljujući snažnim dotocima i dobroj pogonskoj spremnosti, 2013. godinu započela je veoma uspješno.

U prva tri mjeseca proizvedeno je skoro 540 GWh električne energije, što je 63 odsto više od plana. Očekuje se da će se pozitivni rezultati nastaviti i tokom drugog kvartala, a realnim se ocjenjuje i mogućnost da se već do godišnjeg remonta, početkom avgusta, ispuni i godišnji proizvodni plan.

Svih sedam agregata, od kraja prošle godine rade maksimalnom snagom, bez i najmanjeg zastoja, a u martu je ostvarena dnevna i mjesečna rekordna proizvodnja.

[/epcg.com/](http://epcg.com/)

epcg
Elektroprivreda Crne Gore AD NISG
Vuka Karadžića 2
81000 NISG
Crna Gora
PC Saobliženje
Organizaciona jedinica NISG 15
Šifra: +382 (0) 20 212 914
Zbir račun: 02 NISG: 015, 1433, 34
IBAN: KM201200

Centar za kontakt sa kupcima
Sve informacije možete dobiti besplatno pozivom na broj
19100
od 08h do 16h
Isto tako možete dobiti informacije o problemu vezanom za prijavu lica potrošača
052 361 571
od 08h do 16h

Vaš račun za električnu energiju za 02/2012

Postanski kod xxx
Marković Marko
Adresa: Nepoznata

Prejratni/hajratni broj xxx
Broj brojača xxx

Čači kod xxx
Pošta na broj xxx

Izjava potrošača (u kWh)				
	Način	Redukcija	Redukcija	Redukcija
	Stare	Novi broj	Novi broj	Novi broj
Maksimalna energija	000000	000000	000	000
Redukcija	00	00	000	000
Redukcija	00	00	000	000

VT - Način: 001 - Mjesečni

Postovani/a,
Pred Vama je novi obrazac računa za utrošenu električnu energiju u inoviranom formatu, mnogim poboljšanjima i preglednijim od dosadašnjeg. U želji da zaštitimo Vašu privatnost, shodno Zakonu o zaštiti ličnih podataka, račun ćemo Vam ubuduće dostavljati u zatvorenoj kovčeri.

U narednom periodu blagovremeno ćemo Vas obavještavati o uvođenju novih servisa i projekata, mogućnostima za racionalizaciju potrošnje i enerđjskoj efikasnosti, bezbedno korišćenje el. energije kao i nizu povoljnosti koje pružamo korisnicima naših usluga.

Vaša,
Elektroprivreda Crne Gore

Račun za 12/02: 40,05

Prethodni dug: 0,00
Vrijednost potrošnje: 0,00
Dugjaki obavezni po protokolu: 0,00

Ukupno za isplatu: 40,05

Mora nu redovno isplati, što ostaje u skladu sa:

1.80

EPCG: POTROŠNJA MANJA DEVET ODSTO

Crnogorska domaćinstva potrošila su, u maju, oko 83 miliona kW/h električne energije, ukupne vrijednosti od skoro osam miliona i 700 hiljada eura.

Prosječan majski račun za električnu energiju za domaćinstva (ukoliko se izuzmu neočitana mjerna mjesta u objektima koji nijesu stalno nastanjeni) devet odsto je manji u odnosu na prosječni aprilski račun i iznosi 31,68 eura sa uračunatom taksom na tarifno brojilo.

Domaćinstva na Žabljaku i dalje bilježe najnižu prosječnu potrošnju od 21,6 eura, dok je najveća potrošnja prethodnog mjeseca očitana u Podgorici, gdje su domaćinstva u prosjeku potrošila električne energije u vrijednosti od oko 35 eura.

[/epcg.com/](http://epcg.com/)

Skrining u Briselu za Poglavlje 15 - Energetika

VAŽAN KORAK NA PUTU EVROINTEGRACIJA

Bilateralni radni sastanak bio je prilika da se utvrde postojeće razlike u ovom poglavlju pregovora između propisa u Crnoj Gori i pravne tekovine EU u oblasti energetike sa kojom je do pristupanja evropskoj porodici potrebno uskladiti nacionalno zakonodavstvo.

U Briselu je nedavno održan petodnevni bilateralni skrining za Poglavlje 15 – Energetika, na kojem je crnogorska delegacija predstavila predstavnicima Evropske komisije regulativu u oblasti energetike i informisala ih o usaglašenosti naših propisa sa evropskim zakonodavstvom. Osnovna svrha skrininga, prema riječima **dr Velimira Strugara**, člana Radne grupe za pripremu pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast energetike, inače rukovodioca Sektora za mjerenje u FC Distribucija, bila je da se utvrde postojeće razlike u tom poglavlju pregovora između propisa u Crnoj Gori i pravnog poretka Evropske unije u oblasti energetike, sa kojim je do pristupanja evropskoj porodici potrebno uskladiti nacionalno zakonodavstvo.

- Do članstva u EU svaka država kandidat je dužna da preuzme njihovu pravnu tekovinu i da je efikasno primijeni. U tom smislu, na radnom sastanku u Briselu uslijedio je analitički pregled crnogorskog zakonodavstva. Utvrđena su i pregovaračka stajališta. Razgovaralo se o različitostima u toj oblasti, da bi se kroz sadržajnu komunikaciju definisale neophodne aktivnosti i rokovi u kojima ćemo uskladiti uočene razlike u zakonodavstvu i prilagoditi propise srodnoj regulativi EU koju moramo usvojiti i sprovesti. Izvjesno je da bez potpunog ispunjavanja mjerila nije moguće zatvoriti ovo poglavlje. EU traži da unaprijedimo pravne kapacitete do nivoa kriterijuma ugrađenih u temelje Zajednice kojoj želimo da se pridružimo, ističe Strugar. Iako je dio propisa iz oblasti energetike već transponovan kroz proces pristupanja Energetske zajednici Jugoistočne Evrope, predstoje nam, po njegovim riječima, brojne aktivnosti na daljoj harmonizaciji u narednom periodu, kada treba da suštinu evropske legislative prenesemo u naš pravni sistem.

Nakon završetka sastanka u Briselu uslijedila je dalja intenzivna komunikacija i naknadna pitanja i razjašnjenja, što će uticati na preciznost izvještaja o skriningu čija dinamika izrade zavisi od Evropske komisije.

Član Radne grupe za pripremu pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast energetike, pored dr Velimira Strugara, je i **Lela Bataković**, rukovodilac Sektora za upravljanje portfoliom u Direkciji za upravljanje energijom EPCG.

Biljana MITROVIĆ

EU traži da pravne kapacitete unaprijedimo do nivoa kriterijuma, ugrađenih u temelje Zajednice kojoj želimo da se pridružimo

Dr Velimir Strugar IZDVAJANJE DISTRIBUCIJE - OSNOVNI ZAHTJEV

Osnovni zahtjev Evropske komisije, kada je riječ o električnoj energiji je izdvajanje Operatora distributivnog sistema, odnosno organizovanje Distribucije kao pravno i funkcionalno nezavisnog subjekta, što je precizno definisano u pravnoj tekovini Evropske unije. Samostalnost tog subjekta, uz monitoring Regulatora, treba da obezbijedi svim akterima u trgovini električnom energijom u Crnoj Gori konkurenciju i nediskriminaciju, kao i maksimalnu pouzdanost isporuke, uz optimalne troškove.

Ključna je Direktiva 2009/72/EC o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije sa kojom naš Zakon o energetici nije usaglašen u nekoliko članova. Stoga su neophodne izmjene i dopune aktuelnog Zakona u označenim oblastima da bi se djelovanje Operatora distributivnog sistema uskladilo sa po-

menutom Direktivom. Dr Velimir Strugar podsjeća da to neće biti lak posao. Potrebna je, kaže, maksimalna angažovanost i potpuna posvećenost ne bi li se pronašlo optimalno rješenje u situaciji kad ne postoji mnogo mogućih modela. Pregovarački stav Evropske unije je da smo dužni da implementiramo i Preporuku Evropske komisije broj 2012/148/EU koja se odnosi na implementaciju multifunkcionalnih brojila u smislu definisanja principa koji podstiču ugradnju takvog sistema mjerenja električne energije.

No, za razliku od odvajanja Operatora distributivnog sistema, EPCG je u primjeni te preporuke dosta odmakla, iako ona još nije transponovana u domaće propise.

Strugar podsjeća da je u okviru projekta unapređenja sistema mjerenja električne energije kod potrošača i balansnih mjerenja u TS 10/0,4 kV od decembra 2011. godine do sada ugrađeno oko 105 hiljada od planiranih 175 hiljada novih brojila.

Janez Kopač, direktor Sekretarijata Energetske zajednice

DEFICIT KRITIČAN, INVESTICIJE PRIJEKO POTREBNE

Dug je put do evropskih standarda u oblasti energetike, pa je angažovanje svih institucija, uključujući i Elektroprivredu Crne Gore od presudnog značaja. Crnogorskom energetskom sektoru potrebna ulaganja. Problemi sa KAP-om i neovlašćeno povlačenje električne energije iz evropskih interkonektora ugrozili ugled Crne Gore, tvrdi u intervjuu za list „Elektroprivreda“ Janez Kopač, direktor Sekretarijata Energetske zajednice.

Koliko je Crna Gora, kao punopravna članica Energetske zajednice, uradila na putu ispunjavanja obaveza koje proističu iz tog članstva, a koje se odnose na poslovni ambijent, usklađivanje zakonske regulative, mjere energetske efikasnosti i zaštite životne sredine?

U energetskom sektoru, razvoj legislativnog i regulativnog okvira je pozitivan i u toku. Tarife električne energije rastu ka održivim, tržišnim nivoima. Tekući projekat podmorske električne interkonekcije između Crne Gore i Italije će dalje podržati razvoj tržišta električne energije i stimulisati ulaganja u cijelom regionu. Međutim, potrebne su dalje reforme, Energetska zajednica podržava poboljšanja poslovnog okruženja i investicije u energetski sektor kroz razvoj pravilnog legislativnog i regulativnog okvira, kao i promociju investicija na regionalnom nivou. Uprkos pozitivnim reformama, moram da pomenem veliku manu u Crnoj Gori izazvanu neovlašćenim povlačenjem električne energije iz evropskih interkonektora od strane KAP-a. Zbog toga bi Crna Gora mogla da snosi velike posljedice, a postoji mogućnost da bude isključena sa međunarodne mreže.

Što se tiče energetske efikasnosti i zaštite životne sredine, Crna Gora je postigla značajan napredak. Nakon usvajanja Zakona o energetske efikasnosti, veliki dio paketa podzakonskih akata je usvojen u 2011. i 2012. godini. Crna Gora je usvojila prvi Nacionalni akcioni plan za energetske efikasnost (NEEAP) već 2010. Zakon o procjeni uticaja slijedi strukturu i sadržaj Direktive i adekvatno transponuje *acquis* u crnogorskom zakonu. Što se tiče situacije oko mazuta i gasa, Crna Gora sprovodi u potpunosti relevantne EU direktive.

Koje korake moramo preduzeti kako bi dostigli odgovarajući nivo liberalizacije?

Liberalizacija tek počela: Janez Kopač

Ne zaboravite: 2016. godine podmorski kabal sa Italijom biće postavljen. Tog trenutka, odjednom, Crna Gora će postati veoma važna trgovačka tačka, ali ako se liberalizacija odgodi nećete biti spremni za to.

Za istinski liberalizovano tržište električne energije, bilo u Crnoj Gori i drugdje, od izuzetne je važnosti da se razvijaju svi neophodni uslovi, koji omogućavaju novim dobavljačima da slobodno ulaze u snabdijevanje krajnjeg korisnika i da budu u poziciji da imaju fer konkurenciju jedni sa drugima. Ako sve u domenu električne energije u Crnoj Gori počinje i završava se sa EPCG - kako možemo da očekujemo da imamo brz napredak? To je malo razočaravajuće, ali liberalizacija je još u početnoj fazi.

Istovremeno, liberalizacija mora biti podržana strukturnim mjerama, koje je postavila Vlada i regulatorni organ Crne Gore. Stabilan pravni okvir, zaštita socijalno ugroženih potrošača, razvoj operativnih trgovinskih platformi, efikasni mehanizmi, preduslov su za liberalizaci-

ju. Sadašnji Zakon o energetici predviđa relativno dobar okvir za početak. U tom smislu, očekujemo da Vlada Crne Gore i EPCG u potpunosti iskoriste pravne i regulatorne mogućnosti i guraju naprijed proces implementacije.

Koliko je važan proces liberalizacije energetskog tržišta za Crnu Goru i šta će taj proces značiti za energetske subjekte sa jedne i kupce električne energije sa druge strane?

EU politike služe kao model za Energetske zajednicu u oblasti primarnog i sekundarnog zakonodavstva, sistemskih operacija, kao i razvoja tržišnih instrumenata i investicionog ambijenta. Ovaj pristup je podržan od strane svih država i od velikog je značaja za ulazak u EU. Kao pot-

pisnica Ugovora o energetske zajednici, Crna Gora već sprovodi istu politiku kao u EU. Krajnji cilj tog sporazuma je integracija regiona u EU unutrašnje energetske tržište.

Kao što je bio slučaj u EU, liberalizacija energetske tržišta će donijeti korist za građane Crne Gore. Korisnici će, takođe, imati koristi od više izbora, veće konkurencije, uz poboljšane usluge i sigurno snabdijevanje. I ne zaboravite: 2016. godine podmorski kabal sa Italijom biće postavljen. Tog trenutka, odjednom, Crna Gora će postati veoma važna trgovačka tačka, ali ako se liberalizacija odgodi nećete biti spremni za to.

Na koji način je moguće dodatno animirati potencijalne investitore za ulaganja u energetske sektor u Crnoj Gori?

Crnogorskom energetske sektoru su u velikoj mjeri potrebna ulaganja. Po našem mišljenju, deficit energije postaje kritičan i već ima jak negativan uticaj na cijene. Razvoj povoljnog investicionog okruženja treba uzeti kao ozbiljan zadatak svih vlada.

Međutim, predvidljivost i pouzdanost cjelokupnog poslovnog okruženja je podjednako važna - zakonodavni i regulatorni okvir treba da budu dobro razvijeni i da se sprovedu. Pristup tržištu

infrastrukturi mora da bude jednostavan i pristupačan, tržišni podaci treba da budu dostupni i sveobuhvatni, administrativne procedure jednostavne i transparentne. Ovaj rad je u toku u Crnoj Gori, a mi smo spremni da pomognemo u razvoju potrebnih politika. Međutim, bez obzira na to kako se ocijeni napredak u našim izveštajima, konačnu riječ imaće investitori. Mi, takođe, cijenimo direktne privatne investicije ili zajedničke projekte preduzete na inicijativu Vlade. U tom smislu, investicije u obnovljive izvore energije su od sve većeg značaja. Energetska zajednica je usvojila Direktivu EU o obnovljivoj energiji u 2012. Ovo uključuje i obavezujuće ciljeve o učešću obnovljivih izvora energije u finalnoj potrošnji energije do 2020 - Crna Gora, takođe, ima taj specifičan cilj. Ipak, postavljanje cilja na parčetu papira nije dovoljno. Za postizanje ciljeva treba afirmativna akcija, dobro planiranje i koordinacija. Upravljanje projektima treba da se razvija uz podršku efikasnih administrativnih instrumenata.

I pored niza aktivnosti i sprovedenih kampanja, ipak, nivo energetske efikasnosti u Crnoj Gori još nije na željenom nivou. Šta, po Vašem mišljenju, treba da se još uradi kako bi se situacija popravila?

Sprovođenje mjera energetske efikasnosti u Crnoj Gori je strateški dobro struktuisana sa usvajanjem prvog NEEAP-a u 2010, zajedno sa preuzimanjem Direktive 2006/32/EC o energetske efikasnosti korišćenja krajnje energije i energetske uslugama. Preliminarni izveštaji od strane Ministarstva ekonomije pokazuju da je 2012. cilj postignut, a 15 od 34 mjera sprovedeno je po planu, dok je 11 mjera djelimično sprovedeno. Drugi NEEAP je sada u razvoju. Ministarstvo je u obavezi da finalizuje drugi NEEAP do juna 2013. i pošalje ga Sekretarijatu.

Nekoliko uspješnih investicionih projekata je u toku kao podrška NEEAP implementaciji. Projekat «Energetska efikasnost u Crnoj Gori», podržan od strane Svjetske banke ima za cilj poboljšanje energetske efikasnosti u obrazovnim i zdravstvenim ustanovama, kao i da se podigne svijest javnosti. «Program energetske efikasnosti u javnim zgradama», podržan od strane KfW sprovodi mjere energetske efikasnosti u obrazovnim ustanovama. Projekat MONTESOL, s druge strane, nudi atraktivan i održiv finansijski mehanizam za dobijanje kredita građanima da instaliraju solarne sisteme grijanja vode. Takođe, imamo državni projekat «Solarni katuni» koji podržava instaliranje fotonaponskih sistema u seoskim domaćinstvima.

Crnogorskom energetsom sektoru su u velikoj mjeri potrebna ulaganja. Po našem mišljenju, deficit energije postaje kritičan i već ima jak negativan uticaj na cijene.

Ostale kreditne linije putem komercijalnih banaka ili investicionih fondova fokusiraće se na finansiranje energetske efikasnosti prema stambenoj, industrijskoj i tercijarnoj energetske efikasnosti. Ispitivanje javnog mnjenja o energetske efikasnosti sprovedeno u 2013. godini dokumentuje jasan napredak u svijesti građana i volja da se sprovede mjere energetske efikasnosti. Sa druge strane, postoji dosta prostora za dalja poboljšanja. Usvajanje nedostajuće podzakonske regulative koja prati Zakon o energetske efikasnosti trebalo bi da bude prioritet. To je predušlov za potpuno i blagovremeno sprovođenje drugog NEEAP-a. Da biste uradili posao kako treba potrebno je snažnije angažovanje od strane regulatora i privatnog sektora, uključujući i kompanija za energetske usluge (ESCO). Nedavno je pokrenut. Regionalni program energetske efikasnosti, kojim upravlja EBRD, pa se očekuje da to olakša ove aktivnosti. Institucionalno okruženje treba da bude dodatno ojačano u Crnoj Gori. Jačanje kapaciteta u okviru Ministarstva ekonomije i lokalne vlasti ili osnivanje specijalizovane institucije za energetske efikasnost biće pozitivan znak. Uključivanje drugih institucija od ključnog je značaja, posebno Elektroprivrede Crne Gore. Upotreba električne energije za grijanje i hlađenje je rasprostranjena praksa u stambenim i poslovnim područjima Crne Gore. Da bi promijenili takvu praksu, snažne mjere energetske efikasnosti su imperativ i Elektroprivreda Crne Gore je prirodan partner u ovoj oblasti.

Marko BURIĆ

IZMEĐU DVA BROJA

EPCG: JOŠ JEDNA ŠANSA ZA ČLANSTVO U ZLATNOM TIMU

EPCG je i u maju mjesecu, ponudila jedinstvenu priliku svim domaćinstvima koji imaju dug za utrošenu električnu energiju, da ga, bez obzira na iznos, izmire u tri mjesečne rate sa popustom i bez

kamate, i na taj način steknu mogućnost da postanu članovi ZLATNOG TIMA. Svi kupci koji su imali dug u toku maja mjeseca i potpisali Protokol o plaćanju u tri rate, dobili su pet odsto popusta na tekuću fakturu, i isto toliko popusta na sljedećim fakturama ukoliko nastave da redovno izmiruju rate Protokola uz redovno plaćanja tekuće fakture. Takođe, kupcu neće biti obračunata kamata za dug na tekućoj fakturi. Svaki kupac, iz kategorije domaćinstva, čije stanje duga 31. jula bude nula eura, stiče pravo da postane član ZLATNOG TIMA i koristi mnogobrojne povoljnosti koje očekuju redovne platiše u novom programu lojalnosti koji se priprema od 1. avgusta 2013. godine. Mnogobrojne prednosti koristi oko 120.000 kupaca koji redovno izmiruju svoje obaveze za utrošenu električnu energiju. Podsjećamo da članovi ZLATNOG TIMA trenutno imaju popust od 10 odsto na računu, kao i da je za njih organizovana vrijedna nagradna igra i da imaju privilegiju da prvi koriste nove usluge i servise Elektroprivrede Crne Gore.

[/epcg.com/](http://epcg.com/)

EPCG: NAŠA KOMPANIJA DONIRA KOŠEVE

Elektroprivreda se rado odazvala i postala jedan od sponzora akcije „Svi smo jedan tim“ koju je pokrenula TV „Vijesti“ u cilju promovisanja zdravog stila života i razvoja košarke u Crnoj Gori.

Tokom akcije đaci 29 osnovnih i srednjih škola širom Crne Gore dobiće obnovljena košarkaška igrališta.

-Kako su mnoga igrališta širom Crne Gore u lošem stanju, ova akcija bi trebalo da rezultira njihovim dovođenjem u funkciju kako bi nove generacije sticale košarkaška znanja u što boljim uslovima. Osim budućih vrhunskih sportista, korist od uređenja igrališta imaju sva djeca i mladi koji se bave sportom i njeguju zdrav život, kaže kordinator akcije, **Lena Bošković**.

EPCG PODGORIČKI OSNOVCI POSJETILI EPCG

Elektroprivreda Crne Gore postaje sve privlačnija za turističke posjete. Učenici četvrtog razreda Osnovne škole „Maksim Gorki“ iz Podgorice i njihovi nastavnici posjetili su u maju reljef sistema „Gornja Zeta“,

smješten u upravnoj zgradi Kompanije, dok su učenici četvrtog razreda OŠ „Milorad-Musa Burzan“ nedavno obišli pogone HE „Perućica“. Posjeta Direkciji bila je edukativnog karaktera, gdje su se osnovci upoznali sa karakteristikama hidroenergetskog sistema „Gornja Zeta“. U sali u kojoj je smješten reljef hidroakumulacionog sistema Nikšićkog polja i koji je najatraktivniji dio Direkcije EPCG, predavanje prilagođeno učeničkom uzrastu održala je **mr Olga Radulović** iz Službe za građevinsko – geološke poslove HE „Perućica“. Organizator posjete „Perućici“, bila je turistička agencija „Globus-tours“ iz Podgorice, koja se prvenstveno bavi dačkim turizmom. -Ovog puta smo organizovali turu za 120 učenika, a nije prvi put da posjećujemo objekte EPCG. Posebno su nam interesantni pogoni Elektroprivrede i oni će i ubuduće biti zanimljive destinacije za naše klijente, kaže **Dragan Pejović** iz agencije „Globus-tours“.

Crna Gora: NE RAZMIŠLJA SE O PRIVATIZACIJI EPCG

Iz Vlade Crne Gore saopšteno je da se prodaja većinskog državnog vlasništva u EPCG ne nalazi u aktuelnim privatizacionim planovima.

Poručeno je da Vlada cijeni i pažljivo razmatra sve sugestije i savjete međunarodnih finansijskih institucija. U kontekstu ove konkretne sugestije Svjetske banke, treba imati u vidu da, u skladu sa ugovorom iz 2009. godine, manjinski akcionar, italijanska kompanija A2A, danas određuje menadžersku strukturu u EPCG, čime inostrani partner dominantno utiče na tržišno ponašanje i poslovnu politiku kompanije.

Svjetska banka smatra da je za dugoročno rješavanje problema birokratske neefikasnosti, političkog upliva i umrtvljenog rasta elektroenergetske ponude u Crnoj Gori možda potrebna radikalna strukturna promjena i potpuna privatizacija.

/Dnevne novine/

Crna Gora:

ČESI APSOLUTNI FAVORITI ZA GRADNJU II BLOKA TE

Češka kompanija ŠKODA PRAHA Invest najveći je favorit Vlade Crne Gore za gradnju drugog bloka termoelektrane u Pljevljima. Ponuda čeških investitora, koja je desetak odsto skuplja od kineske, istovremeno je u tehničko-tehnološkom smislu kvalitetnija, jer je karakteriše znatno veća energetska efikasnost. Osim toga, u Vladi vjeruju da bi drugi blok sagrađen češkom tehnologijom bio kompatibilniji sa prvim blokom, u odnosu na kinesku tehnologiju.

Prema češkoj ponudi, čitav projekat izgradnje koštao bi oko 307 miliona eura, bio bi sagrađen za oko tri godine, a proizvodio bi 1,3 milijardu kWh. Za izgradnju drugog bloka termoelektrane u Pljevljima najvjerovatnije neće biti raspisan tender, već će se ići na međudržavni sporazum, koji bi bio potvrđen u Skupštini Crne Gore.

/portalanalitika.me/

Crna Gora: EVROPSKA I NJEMAČKA BANKA FINANSIRAJU DALEKOVOD DO PLJEVALJA

Izgradnju 400 kilovoltnog dalekovoda na relaciji Pljevlja-Tivat vrijednog 85 miliona eura, finansiraće Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) i Njemačka razvojna banka (KFW).

EBRD će dati 60 miliona eura, a KFW 25 miliona eura. Kamate za kredit kod KFW banke su 2,4 odsto na godišnjem nivou, dok je kod EBRD jedan odsto plus Euribor, dok će garancije dati Država.

Dalekovod Tivat-Pljevlja je dio velikog projekta podvodnog kabla koji će povezati Crnu Goru i Italiju. Izgradnjom kabla osnažiće se unutrašnje i regionalne prenosne mreže kao preduslov za uspostavljanje regionalnog tržišta električne energije.

/portalanalitika.me/

Crna Gora: PRELEVIĆ: CIJENA ENERGIJE BI MOGLA DA SE UVEĆA ZA 6,17 Odsto

Cijena električne energije za domaćinstva trebalo bi od 1. avgusta da bude veća 6,17 odsto, a hoće li se to desiti zavisi od nalaza regulatora koji bi uskoro trebalo da počne analizu godišnjih prihoda energetskih kompanija, kazao je predsjedavajući Odbora Regulatorne agencije za energetiku, Branislav Prelević.

Prelević je podsjetio da su cijene električne energije utvrđene odlukom o odobravanju tabela sa cijenama za trogodišnji regulatorni period od 1. avgusta ove do 31. jula 2015. godine, koja je donijeta u julu 2012. godine.

-Prema istoj odluci, za period od 1. avgusta 2013. do 31. jula 2014. godine cijena električne energije za domaćinstva uvećava se za 6,17 odsto, dok je za period od 1. avgusta 2014. godine do 31. jula 2015. godine određena cijena koja je za 5,69 odsto veća od prethodne, kazao je Prelević.

Regulatorna godina ističe 31. jula, a regulator ovih dana ulazi u proces analiziranja godišnjih prihoda energetskih kompanija.

Prelević je dodao da cijena električne energije za domaćinstva u Crnoj Gori, sa PDV-om, iznosi 9,5 centi po kWh, odnosno da je dva puta niža od EU 27 prosjeka koji je 2012. iznosio 19,7 €/kWh.

/cdm.me/

Crna Gora: Regulatorna agencija za energetiku

Crna Gora: RAE ODBILA ZAHTJEV MANS-A

Regulatorna agencija za energetiku (RAE) odbila je zahtjev Mreže za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) za pristup Biznis planu Elektroprivrede Crne Gore (EPCG) od prošle do 2016. godine, kao i Ugovoru o kupoprodaji električne energije zaključenim sa kompanijom Montenegrobonus. U rješenju RAE kojim se odbija zahtev MANS-a za pristup cjelovitom tekstu Biznis plana EPCG navodi se da je na Sajtu regulatora objavljen izvod iz tih dokumenata, za period od prošle do 2015. godine, za funkcionalne cjeline Distribucija i Snabdijevanje u kojima su sadržani podaci koji se zahtijevaju.

/Vijesti/

Eurostat: ENERGIJA U EVROPI SVE SKUPLJA

Podaci Eurostata pokazuju da je u drugoj polovini 2012. godine cijena električne energije, koju su plaćala evropska domaćinstva bila prosječno za 6,6 odsto viša nego u istom razdoblju 2011. Prosječno je cijena energije iznosila 0,197 EUR/(kWh). Najveće poskupljenje zabilježeno je na Kipru, 21 odsto, zatim u Grčkoj (15 odsto) i Italiji (11 odsto), a blizu su Irska i Portugal sa po deset odsto porasta cijene, kao i Bugarska, Španija i Poljska sa po devet odsto.

energetika-net.com/

Hrvatska i Srbija: MASOVNA ISKLJUČENJA ZBOG NEPLAĆANJA RAČUNA

Zbog neplaćanja računa od početka godine bez električne energije ostalo je skoro 24 hiljade kupaca u Zagrebu. Bez električne energije ostao je i veliki broj dužnika u Srbiji.

Elektroprivreda Srbije (EPS) je tokom maja isključila 15.664 dužnika, od čega 13.647 iz kategorije domaćinstva i 2.017 privrednih subjekata. U toj kompaniji podsjećaju da je usvojen operativni plan isključenja dužnika, u kojem su svi kupci koji imaju dug za utrošenu, a neplaćenu električnu energiju.

Plan se primjenjuje na sve kupce i privredu i domaćinstva i to neselektivno, a jedini kriterijum za redosled isključenja je visina duga kupca.

energetika-net.com & [elektroenergetika.info/](http://elektroenergetika.info)

Srbija: EPS ZATRAŽIO POSKUPLJENJE STRUJE

Elektroprivreda Srbije podnijela je zahtjev AERS-u za povećanje cijene električne energije. Postotak mogućeg poskupljenja još nije poznat, ali će prema ranijim najavama cijena struje skočiti najmanje deset odsto.

Potrošači će, ukoliko procedura bude završena u najkraćem roku, ovo poskupljenje osjetiti najranije na julskim računima.

energetika-net.com/

Republika Srpska:

RASKINUT UGOVOR SA RWE ZA HE NA DRINI

Vlada Republike
Srpske raskinula

je ugovor sa njemačkom kompanijom RWE o strateškom partnerstvu oko hidroenergetskog potencijala gornjeg sliva Drine.

Ovim ugovorom bila je predviđena izgradnja četiri hidroelektrane - „Buk Bijela“, „Foča“, „Paunci“ i „Sutjeska“ na rijeci Drini, saopšteno je iz Ministarstva industrije, energetike i rudarstva RS.

-S obzirom da partneri do 23. aprila, odnosno u roku predviđenim Ugovorom o strateškom partnerstvu, nijesu postigli saglasnost o navedenim pitanjima, donesena je odluka o raskidu, navodi se u saopštenju.

Ugovor sa njemačkom kompanijom potpisan je 16. septembra prošle godine i predviđao je izgradnju četiri hidroelektrane u gornjem toku rijeke Drine, ukupne vrijednosti 460 miliona eura.

INTERVJU: Arsenije Jovanović, prvi generalni direktor EPCG

KAP OZBILJNO UGROŽAVA STABILNOST ELEKTROPRIVREDE

Ne mogu objasniti zašto se više od trideset godina samo osporavalo, a da se ništa nije uradilo na razvoju energetike, zapitao se u intervjuu za naš list prvi generalni direktor jedinstvene Elektroprivrede, Arsenije Jovanović i poručio da su, i pored aktuelnih socijalno-ekonomskih problema, dugovanja KAP-a i svih ostalih dužnika enormno visoka i teško shvatljiva i da ozbiljno ugrožavaju stabilnost EPCG. Jovanović iznosi i brojne detalje vezano za izgradnju hidroenergetskog sistema na Morači i druge važne razvojne projekte, naglasivši da su u njegovo vrijeme postojala velika ograničenja- administrativna, tehnička, tržišna...

G. Jovanoviću, imenovani ste za prvog generalnog direktora RO EPCG Nikšić, 1976. godine, na samom početku funkcionisanja integrisane Elektroprivrede. Kako je u to vrijeme prihvaćen novi oblik organizovanja i jačanje zajedničkih funkcija?

U to vrijeme, nadležni državni organi ocijenili su cjelishodnim organizovanje i funkcionisanje proizvodnje, prenosa i izgradnje kao jedne funkcionalne cjeline, pod nazivom „Elektroprivreda Crne Gore“. Povod za takvu orijentaciju bila su iskustva razvijenih zemalja u zajedničkom, koordinisanom radu proizvodnje i prenosa, zarad sigurnosti potrošača i racionalnosti poslovanja. Pored ovoga, HE „Mratinje“ je bila pred puštanjem u rad, a bila je donesena i odluka o izgradnji jednog bloka TE „Pljevlja“. Očekivala se izgradnja tzv. „objekta kontinuiteta“ pa je cjelokupna situacija zahtijevala optimalno funkcionisanje elektroenergetskog sistema.

Svi ovi subjekti ušli su u novu Radnu organizaciju (RO) bez organizacionih i funkcionalnih promjena. Sporazum o udruživanju je to sankcionisao što je bio ograničavajući faktor u efikasnijem i racionalnijem poslovanju. Generalni direktor i Radna zajednica bili su u mnogim funkcijama zavisni od Upravnog odbora i Radničkog savjeta, što je iziskivalo dosta vremena za usklađivanje odgovarajućih odluka, ili, pak, osporavanje. Nadležnosti radne zajednice u domenu fakturisanja i naplate električne energije preko zajedničkog računa uz napor su obezbjeđivali funkcionisanje sistema i sigurno napajanje potrošača. Takođe se uspješno odvijala valorizacija proizvedene električne energije kroz dogovore i sporazume sa drugim elektroenergetskim sistemima u zemlji. Svemu treba dodati znatna sredstva koja su usmjeravana na izgradnju TE „Pljevlja“, kao i za sanaciju i modernizaciju postrojenja HE „Perućica“. Sve se to obezbjeđivalo iz izrazito povoljnih akumulacija. Nakon što sam, skoro deset godina proveo u državnoj upravi i petnaest u Željezari Nikšić, imao sam poslovnu orijentaciju druge vrste. Ipak, izazovi su me privlačili pa sam prihvatio ovu prilično složenu dužnost.

Početak sedamdesetih, EPCG se, kao i danas, suočavala sa deficitom i niskim stepenom naplate

Ubijeden sam da je izgradnja HE na Morači održivo i racionalno rješenje. Pri tome ne sporim potrebu gradnje drugog bloka TE „Pljevlja“, pod uslovom da ima dovoljno uglja za duži rok eksploatacije. Apostrofram i potrebu optimizacije HE „Perućica“, imajući pri tome u vidu korišćenje dijela voda Zete putem akumulacija.

utrošene električne energije. Sa druge strane, Vaš dolazak u Elektroprivredu poklapa se sa „zlatnim“ godinama koje reprezentuju izuzetne hidrološke prilike i visoka - rekordna proizvodnja. To je značilo prelazak iz deficita u suficit električne energije, ali je, za razliku od proizvodnje, naplata i dalje ostala na, gotovo istom nivou. Isti ili slični problemi su manje-više i danas. Kako se izboriti za veći stepen naplate potraživanja?

Činjenica je da su to bile godine povoljnih hidroloških prilika i da je relativno visoku proizvodnju hidroelektrana trebalo uskladiti sa potrošnjom, kao i dinamički regulisati proizvodni višak, odnosno manjak. Naime, proizvodnja HE „Perućica“ je pretežno protočna, a potrošnja uglavnom konstantna (Aluminijski kombinat, Željezara) što je, neizbježno, iziskivalo saradnju sa drugim sistemima, prije svega sa EPS-om.

Puštanjem u rad HE „Mratinje“, jula 1976. godine, nametnula se potreba aktuelizovanja ugovora sa EPS-om iz 1966. godine koji se odnosio na snabdijevanje energijom KAT-a. Novi, dugoročni, petnaestogodišnji sporazum o saradnji bio je obostrano koristan. Obezbijedili smo sigurnu isporuku električne energije KAT – u, nezavisno od hidroloških prilika, u bandu 100 MGW, odnosno godišnje 876 miliona kWh, s tim da se cjelokupna proizvodnja u HE „Mratinje“ stavi na raspolaganje EP Srbije, sa valorizacijom te energije, kao i dio proizvodnje iz akumulacija HE „Perućica“ sa određenom valorizacijom. Izgradnjom 220 kV dalekovoda koji je povezao EP Albanije sa EP Crne Gore i Jugoslavije, omogućen je značajan uvoz energije iz Albanije koji je imao znatan efekat po naš sistem. Svi energetske viškovi koji nisu prodati, a ni ugovoreni sa EPS - om, deponovani su kod drugih sistema sa obavezom vraćanja u određeno vrijeme. Ovo je ilustrativan primjer kad je u pitanju zajednički rad i koordinacija u optimizaciji proizvodnje i razmjeni energije radi sigurnosti u snabdijevanju potrošača i postizanju što boljih finansijskih efekata. Ovdje je neophodno istaći i značaj Studije o funkcionisanju elektroenergetskog sistema Jugoslavije koju je kreditirala Svjetska banka, što je bio osnov za dobijanje kredita za izgradnju prstena 400kV za energetsko povezivanje svih republika, a, zatim, i za povezivanje sa evropskim sistemima. Bio je predviđen i centralni dispečerski centar radi optimalnog korišćenja energije i sigurnosti potrošača. Na žalost, zbog poznatih događaja, nije došlo do realizacije ovog projekta.

Ipak, period Vašeg rukovođenja našom elektroenergetskom kompanijom u najvećem dijelu poklapa se sa intenzivnom investicionom aktivnošću u energetskom sektoru. Upravo tada izgrađena je i počela sa radom HE „Piva“ (1976), a zatim i prvi blok TE „Pljevlja“ (1982). Međutim, od tada do danas nije urađen nijedan novi izvor energije. Kako objasniti tu činjenicu, zašto se ništa nije gradilo?

Poslije odustajanja Aluminijskog kombinata u finansiranju TE „Pljevlja“ radi obezbjeđivanja energije za drugu fazu KAT-a, EPCG je preuzela izgradnju i finansiranje i sa uspjehom je završila. Puštanjem ove elektrane u pogon obezbijedena je veća sigurnost u funkcionisanju elektroenergetskog sistema i urednije snabdijevanje potrošača. Ne mogu objasniti zašto se više od trideset godina samo osporavalo, uz raznorazne kombinacije, a da se ništa nije uradilo na razvoju energetike.

U vrijeme dok ste vodili Elektroprivredu ozbiljno se pripremalo za izgradnju četiri hidroelektrane na Morači. Naročito se razmišljalo o gradnji HE „Andrijevo“ i „Zlatica“. Međutim, sudeći po naslovima novima iz tog perioda, u jednom trenutku, republička Vlada stopirala je sve aktivnosti. Koji su po Vama bili razlozi za takav potez tadašnje crnogorske izvršne vlasti i kako na to gledate sa ove vremenske distance?

Društvenim planom Crne Gore za period 1976 – 1980. rečeno je: „ U cilju obezbjeđenja kontinuiteta za izgradnju objekata u energetici, organi EP i RSIZ – a će do kraja 1977. godine donijeti odluku o izgradnji novog izvora za proizvodnju električne energije.“ Znači, pored TE „Pljevlja“, početi gradnju još jednog elektroenergetskog izvora! Nakon ozbiljnih konsultacija i angažovanja stručnjaka, septembra 1979. godine, donijeta je odluka o izboru objekta kontinuiteta. Trebalo je graditi HE „Andrijevo“ i HE „Zlatica“, kao prvu fazu HE na Morači. Kako su idejni projekti postojali, EPCG je početkom 1980. donijela odluku o izra-

di investiciono – tehničke i projektne dokumentacije. Sniman je teren, obavljali su se radovi koji su ubrzavali pripreme za početak gradnje.

Nije jasno zašto je i kako došlo do, praktično, obustave daljih priprema za izgradnju ovih elektrana. Nikad nije donesena zvanična odluka o prekidu aktivnosti. Postojala je opstrukcija od nekih odgovornih i uticajnih funkcionera u Vladi i od nekih drugih institucija, kao i nekih udruženja i pokreta sa različitim argumentima. Pri tome se nezvanično osporavalo korišćenje sredstava FNP – a, zatim se razmatrala potreba izgradnje HE na Limu, lansirali su se stavovi da svaki potrošač treba da obezbijedi potrebnu energiju i finansiranje izgradnje, pominjući, pri tome, opštine, mjesne zajednice i sl.

Na našu inicijativu i uz podršku nekih mjerodavnih institucija održan je konsultativni sastanak predstavnika relevantnih republičkih institucija zbog problema u realizaciji Društvenog plana, odnosno izgradnje „objekta kontinuiteta“. Tom prilikom, decidirano su kritikovani vladini funkcioneri zbog osporavanja gradnje. Zahtijevano je intenziviranje priprema za izgradnju HE na Morači. No, ubrzo je u pripremi bio novi Društveni plan. Vrijeme je učinilo svoje, zaboravilo se na ranija opredjeljenja. Napominjem, finansijska sredstva za gradnju HE na Morači bila su obezbijedena.

Crna Gora je u situaciji da veoma brzo mora graditi novi izvor energije. U optičaju je više projekata, koji je, po Vama, najprofitabilniji?

Sve studije su potvrdile da je prevođenje dijela voda Tare i Komarnice najekonomičnije rješenje, sa velikim pozitivnim efektima po EPCG. Međutim, pošto za prevođenje nije postignuta saglasnost sa susjednim republikama, po redosljedu isplativosti, tu je HE „Buk Bijela“. Zbog problema i dilema oko potapanja dijela kanjona Tare, odustalo se i od tog rješenja.

Kao nekadašnjem članu Savezne komisije za regulisanje vodotoka bilo mi je poznato da je, krajem pedesetih godina, bila postignuta saglasnost o prevođenju dijela voda Komarnice u sistem Gornje Zete. Na jednoj od sjednica SIV – a, predsjedavao Aleksandar Ranković, to je skinuto sa dnevnog reda.

Mjerilo održivosti Aluminijskog kombinata, odnosno, ukupni efekti integralnog poslovanja treba da budu veći od razlike cijena električne energije koja se isporučuje KAP -u i one koja bi se postigla na tržištu. Samo tako bi se obezbijedio zajednički interes, a to, svakako, pretpostavlja i validnog strateškog partnera.

ŠAH JE NEŠTO NAJBOLJE ŠTO MI SE DESILO

Da, šah je bio i ostao nešto najbolje što mi se desilo u mojoj društvenoj i sportskoj aktivnosti. Preko deset godina bio sam predsjednik Šahovskog društva „Nikšić“ i organizovao niz uspješnih takmičenja. Zapažen turnir održan je 1961. godine, uz učešće poznatih imena šaha (velemajstor Pirc, internacionalni majstor Kozomara i dr.). Sledeće, 1962. godine, organizovan je, takođe jak, turnir, na kome su igrali i domaći i inostrani šahisti.

Vrhunac mojih organizacionih aktivnosti bio je međunarodni šahovski turnir u Nikšiću, 1978. godine koji je okarakterisan kao jedan od najjačih turnira te godine u svijetu. Veliku pomoć nam je pružio poznati velemajstor Svetozar Gligorić, posebno kod obezbjeđivanja dolaska vrhunskih šahista. Pomogao nam je i sekretar Šahovskog saveza Jugoslavije, internacionalni majstor Marić, kao i mnogi domaći šahovski aktivisti. Zbog toga nije bilo teško dovesti u Nikšić najveća imena svjetskog šaha. Velike pohvale turnir je doživio i od samih učesnika. Suficit koji smo imali usmjerili smo na omladinski i ženski šah.

Često se sjetim tih dana i redovno analiziram neke važnije šahovske partije. Ne mogu da komentarišem sadašnje stanje u šahovskoj organizaciji jer nijesam u toku, ali, svakako, pozdravljam pojavu velikog broja mladih šahista. O tome često razgovaram sa velemajstorom **Božidarom Ivanovićem**.

Tako je bilo: Arsenije Jovanović

Što se daljeg opredjeljenja tiče, ubijeđen sam da je izgradnja HE na Morači održivo i racionalno rješenje. Pri tome ne sporim potrebu gradnje drugog bloka TE „Pljevlja“, pod uslovom da ima dovoljno uglja za duži rok eksploatacije. Apostrofram i potrebu optimizacije HE „Perućica“, imajući pri tome u vidu korišćenje dijela voda Zete putem akumulacija. Svakako treba intenzivirati i izgradnju malih hidroelektrana, a posebno bih istakao i potrebu ažuriranja istraživanja ležišta nafte i gasa.

Koliko prisustvo strateškog partnera u EPCG, italijanske kompanije A2A, investicione planove čini realnijim i lakše ostvarivim?

U svakom slučaju, prisustvo italijanske kompanije A2A povoljno utiče na realni razvoj i lakše ostvarivanje investicionih planova. Pozitivan je i uticaj na određene elemente poslovne politike i efikasnosti u poslovanju.

Kako riješiti situaciju sa dugovima KAP-a i gdje je po Vama mjera obostranog interesa - EPCG i aluminijumske industrije, u kojoj je ruski partner i dalje većinski vlasnik? Koliko su zbog te činjenice, po Vašoj procjeni, trenutno ugroženi stabilnost i razvoj Elektroprivrede?

KAP je imao povlašćenu cijenu struje i imao je mogućnosti plaćanja, ali je to išlo veoma teško, uz određene intervencije nekih političkih struktura.

Zbog neurednog plaćanja i velikog duga, mi smo, u jednom trenutku, čak, upozorili odgovorne iz KAP – a da će se, ukoliko ne izmire obaveze, primijeniti važeća pravila, što znači smanjenje a, zatim, i prekid isporuka električne energije. Na takvu našu odluku reagovao je, vrlo brzo i oštro, republički tužilac kvalifikujući ovaj čin teškim krivičnim djelom.

U svim uređenim državama, plaćanje poreza, električne energije i ostalih obaveza je ažurno i efikasno, a neplatiše su, bez milosti, izložene sankcijama. I pored socijalno – ekonomskih problema, sadašnja dugovanja KAP-a i svih ostalih dužnika su enormno visoka i teško shvatljiva, a sve to veoma ugrožava stabilnost EPCG.

Suštinsko je pitanje da li sadašnje poslovanje KAP-a odražava dugoročne interese razvoja privrede Crne Gore. Gomilanje gubitaka, isporuka električne energije po povlašćenim cijenama i bez rješenja dugova i vizije daljeg razvoja, uz probleme zaštite prirode je neodrživo. Smisao održivog postojanja, odnosno opstanka je u integralnoj proizvodnji (reprodukcioni lanac – boksit, glinica i elektroliza sa odgovarajućom preradom) i njenom neposrednom i posrednom uticaju na mnoge djelatnosti – saobraćaj, raznovrsne usluge i sl. Postojeće stanje je neodrživo u svim segmentima poslovanja. To, praktično, znači da mjerilo održivosti Aluminijumskog kombinata, odnosno, ukupni efekti integralnog poslovanja treba da budu veći od razlike cijena električne energije koja se isporučuje KAP – u i one koja bi se postigla na tržištu. Samo tako bi se obezbijedio zajednički interes, a to, svakako, pretpostavlja i validnog strateškog partnera.

Sljedeće pitanje i odgovor u rasteru:

Kakvo je Vaše mišljenje po pitanju spajanja RUP-a i TE „Pljevlja“?

Cjelokupna proizvodnja pljevaljskog uglja isporučuje se Termoelektrani. U bližem okruženju i nema uglja odgovarajućeg kvaliteta za postojeća postrojenja, a saobraćaj je nerazvijen za racionalan transport. U takvoj situaciji je cjelishodno spajanje RUP – a i TE „Pljevlja“, ali nipošto izdvajanje iz sistema EPCG. To bi bilo kontraproduktivno.

Krećemo se ka potpuno otvorenom tržištu električne energije, 2015.godine. Možete li napraviti razliku između upravljanja energetsom kompanijom u uslovima regulisanog i liberalizovanog - otvorenog tržišta? Smatrate li da je Elektroprivreda u ovom trenutku organizaciono i u svakom drugom pogledu spremna za izazove koje podrazumijeva otvorena tržišna utakmica?

Izgradnjom odgovarajućih prenosnih kapaciteta i liberalizacijom tržišta električne energije otvara se mogućnost obezbjeđenja električne energije pod povoljnim uslovima, kao i razmjene raspoložive energije, zavisno od potreba. To je bitan faktor i za plasman viškova, odnosno mjerilo za izbor optimalnih rješenja za izgradnju novih kapaciteta.

Naše vrijeme je imalo manje povoljne uslove. Postojala su velika ograničenja – administrativna, tehnička, tržišna ...

Olivera VULANOVIĆ

Veliko interesovanje svjetskih kompanija: ministar Kavarić

KAVARIĆ:SEKTOR ENERGETIKE SVE ATRAKTIVNIJI

Treće savjetovanje Crnogorskog komiteta CIGRE otvorio je **dr Vladimir Kavarić**, ministar ekonomije u Vladi Crne Gore.

-CIGRA okuplja eksperte i dobro je što je formiran njen regionalni centar, obzirom da je ovo područje atraktivan energetski sektor za buduće investitore, kazao je ministar Kavarić. Kavarić se osvrnuo i na planove vezane za unaprijeđenje i razvoj elektroenergetskog sistema Crne Gore. -Osim valorizacije vodnog potencijala i izgradnje novih termoelektrana za ekonomski razvoj Crne Gore bitni su i projekti istraživanja nafte i gasa. Trenutno imamo interesovanje gotovo 20 vodećih svjetskih kompanija u ovoj oblasti, koje su spremne da ulože svoj kapital u dodatna istraživanja samo da bi dobili koncesije za eksploataciju ovih prirodnih resursa, naglasio je Kavarić.

Predsjednik CG KO CIGRE, **prof. dr Milutin Ostojić**, govorio je o značaju i ulozi crnogorskog komiteta CIGRE u razvoju energetskog sektora naše države.

-Pošto je usvojena nova Energetska politika Crne Gore, sada treba intezivno raditi na stvaranju uslova za razvoj energetskog sektora, za modernizaciju proizvodnih i prenosnih objekata, za izgradnju novih izvora električne energije, za korišćenje alternativnih izvora energije, a posebno hidro energije i energije Sunca i vjetrova – mišljenja je prof. Ostojić. -Već je izvjesno da će elektroenergetski system Crne Gore biti povezan sa Italijom preko podvodnog kabela, da je izvjesna i izgradnja 400 kV dalekovoda Grbaljska Lastva - Pljevlja, a vjerovatno i dalje preko Srbije prema Rumuniji. Dakle, Crna Gora postaje značajno energetsko čvorište u region, zaključio je prof. Ostojić.

TREĆE SAVJETOVANJE CRNOGORSKOG KOMITETA CIGRE, SREDINOM MAJA, U PRŽNU.

ZAPAŽEN NASTUP STRUČNJAKA IZ EPCG

Na Savjetovanju koje je okupilo eminentne stručnjake iz zemlje, regiona i Evrope, dvadeset dvoje autora iz naše kompanije prezentovalo 25 stručnih radova. Skup otvorio ministar ekonomije u Vladi Crne Gore, dr Vladimir Kavarić. Učesnike pozdravio i predsjednik CIGRE Pariz, prof. dr Klaus Fröhlich. EPCG, veliki pokrovitelj Skupa. Osnovan regionalni komitet CIGRE (SERCC). Nagrada za životno djelo dipl.el.ing. Vladimiru Vujoviću, potpredsjedniku CG KO CIGRE.

Od 70 stručnih radova, predstavljenih tokom četvorodnevno rada trećeg Savjetovanja Crnogorskog komiteta međunarodnog vijeća za velike električne mreže, 25 se odnosilo na autore iz Elektroprivrede Crne Gore. Naši stručnjaci predstavili su svoje stavove i iskustva stečena tokom prethodne dvije godine, u oblasti trgovine električnom energijom, interesantna rješenja u dijelu distributivnih sistema i inovacije u proizvodnji, kao nove projekte u oblasti održivog razvoja, ekologije i zaštite na radu.

Projekat **Mr Snežane Đurović**, rukovodioca Sektora za zaštitu životne sredine, pod nazivom "Gips iz termoelektrana kao sekundarna sirovina", izazvao je veliku pažnju učesnika Savjetovanja. Pored njenog u okviru Studijskog komiteta C3, na kojem su, inače, obrađivanje performanse sistema zaštite životne sredine, od ukupno osam, predstavljena su još tri stručna rada Snežaninih kolega iz EPCG.

Đurovićka je zadovoljna svojom prezentacijom i smatra da je predstavljanje rada na jednom tako velikom skupu značajno za podizanje nivoa svijesti i obrazovanja ljudi iz privrede, u njenom slučaju konkretno iz oblasti zaštite životne sredine.

Mr Borislav Brnjada iz ED Bar, koji je na ovogodišnjem Savjetovanju predstavio, čak, tri stručna rada smatra da je „normalno da EPCG, kao vodeća kompanija u Crnoj Gori za proizvodnju i distribuciju električne energije ima značajan uticaj na ukupno društvo, pa i na rad asocijacije kakva je CG KO CIGRE“. Ističe da je u interesu i EPCG i CIGRE da se na savjetovanjima omogući boravak i zaposlenima koji, trenutno, nemaju radove, ali predstavljaju potencijalne buduće saradnike.

-Značaj predstavljanja radova na ovakvom skupu je veliki. Meni lično se, na ovaj način, pružila prilika da te radove doživim kroz ocjene stručnih recenzenata, profesora sa ETF-a, kao i prisutnih na izlaganjima. Pruža se mogućnost da se istaknu stvarno vrijedni i kreativni pojedinci, kao i da se šira stručna javnost upozna sa rješenjima koja imaju potencijalno širu primjenu u EPCG i šire. Tu je i mogućnost za saradnju sa stručnjacima iz okruženja, a podstiče se aktivnost na iznalaženju novih rješenja za specifične uslove u kojima radimo, navodi Brnjada. Kao i na prethodna dva Savjetovanja doprinos zaposlenih iz naše kompanije ovoj asocijaciji nije izostao ni ovog puta. Najbolja potvrda toga je činjenica da su referati, čiji su autori ili koautori bili stručnjaci iz EPCG, činili s skoro 40 odsto ukupno prezentovanih.

Dipl.el.ing. Branko Glomazić iz OC Upravljanje energijom, ističe da radovi sa kojima se predstavio zajedno sa kolegama iz svoje Operativne cjeline nisu bili djelo pojedinca, već kompletnog tima, na čijem čelu je bio **dipl.el.ing. Momir Grbović**, rukovodilac Sektora za upravljanje energijom i predsjedavajući Stručnog komiteta C5.

-O samim radovima ne bih govorio. Smatram da je dovoljno napomenuti da je rad „Energetska i ekonomska analiza prevođenja voda rijeke Zete u akumulacije Krupac i Slano“ (koautori: Momir Grbović, Dušan Bulajić, Branko Glomazić - OC Upravljanje energijom) dobio epitet najistaknutijeg referata na sesijama STK C5.

U narednim brojevima našeg korporativnog lista objavićemo sve radove stručnjaka Elektroprivrede sa kojima su se predstavili na trećem Savjetovanju CG KO CIGRE.

Priznanje za životno djelo "Prof. Milorad-Mišo Velašević", na ovogodišnjem Savjetovanju, dodijeljeno je **dipl.el.ing. Vladimiru Vujoviću**, potpredsjedniku CG KO CIGRE.

Veliki pokrovitelji skupa bili su: Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić i Crnogorski Elektroprenosni Sistem - Podgorica, a sponzori i pokrovitelji: Mezon doo - Danilovgrad, Rudnap Group AD, EKC doo, Beograd, Elnos Inženjering Podgorica - član Elnos grupe i Schneider Electric.

Miodrag VUKOVIĆ

Sa svečanog otvaranja

OSNOVAN REGIONALNI KOMITET CIGRE (SERCC)

Prof.dr. Milutin Ostojić

Prije početka trećeg Savjetovanja održana je konstituitivna Konferencija Regionalne CIGRE Jugoistočne i centralne Evrope (Southern European Regional Council of Cigre - SERCC). Konstituitivni dokument su potpisali nacionalni komiteti svih bivših jugoslovenskih republika, zatim Italije, Rumunije i Ukrajine. -Inicijativa da se formira SERCC je zasnovana na činjenici da djelujemo u regionu, koji je povezan elektroenergetskom infrastrukturom, kao i planiranim aktivnostima na izgradnji novih velikih energetske objekata, a jako nas povezuje i regionalno tržište električne energije, kazao prof. dr Milutin Ostojić.

CIGRE U SREDIŠTU GLOBALNIH PROMJENA

Predsjednik Međunarodne CIGRE prof. dr **Klaus Fröhlich** podsjetio je da se CIGRE, kao nepolitička i nepristrasna globalna organizacija za razmjenu i elaboraciju znanja iz oblasti elektroenergetskih sistema, nalaze u središtu globalnih promjena i razvoja.

-Trenutno 230 internacionalnih radnih grupa obrađuje široki spektar tema. Njih oko 100 posvećuje svoj rad budućnosti elektroenergetske mreže. Za sada postoji oko 12.000 kolektivnih i individualnih članova koji pružaju svoj doprinos organizaciji, grupisanih u 58 nacionalnih komiteta širom svijeta. Upravo su ovi nacionalni komiteti i njihovi članovi istinski "ambasadori" CIGRE, budući da predstavljaju ovu organizaciju u svojim državama, kazao je Fröhlich. Zemlje Jugoistočne Evrope, dodao je Fröhlich, doprinose dobroj reputaciji CIGRE u regionu.

Stručni prilog -
Autor: dipl.maš.ing. Vljako Jauković

EKO STANDARDI U FUNKCIJI KVALITETA ŽIVOTNE SREDINE

Evropsko zakonodavstvo iz oblasti zaštite životne sredine obuhvata oko 700 Direktiva i propisa. Pristup države potencijalne članice EU podrazumijeva transponovanje ekoloških Direktiva i propisa u nacionalno zakonodavstvo i njihovu primjenu. Za dostizanje zahtjeva eko standarda, državi potencijalnoj članici EU potrebna su značajna finansijska sredstva za investicije u eko tehnologije, za obuku kadra i administracije sa ciljem eliminisanja eko ograničenja.

U sektoru zaštite životne sredine, država potencijalna članica EU sagledava obaveze, koje proizilaze iz transponovanja i implementacije zakonodavstva EU o zaštiti životne sredine u zakonodavstvo države potencijalne članice. Pred tu državu postavlja se niz zahtjeva: Poboljšanje i proširenje mreže vodosnabdijevanja, da bi se obezbijedila potrebna količina pitke vode u svim naseljenim predjelima države; Poboljšanje i proširenje mreže kanalizacije i otpadnih voda, kao i izgradnja postrojenja za tretman otpadnih voda; Redukcija emisije zagađujućih materija u vazduh, naročito iz velikih postrojenja za sagorijevanje; Poboljšanje kvaliteta vazduha, naročito u urbanim centrima; Kontrola i sprečavanje emisije opasnih materija iz postrojenja i minimiziranje rizika od nastajanja akcidenta; Sakupljanje, tretman i odlaganje opasnog otpada, otpada iz domaćinstva, industrije, medicinskih ustanova itd.; Čišćenje kontaminiranog zemljišta i zagađenih rijeka gdje je kvalitet vode nezadovoljavajući; Zaštita eko-sistema, staništa i zaštićenih vrsta od ekonomskog i ekološkog pritiska; Redukovanje emisije gasova iz saobraćaja (putničkog i transportnog); Redukovanje emisije zagađujućih materija iz sektora kao što su velika industrijska postrojenja i poljoprivreda.

Navedeni zahtjevi se ne postavljaju samo pred državu potencijalnu članicu EU, već se sa tim problemima suočavaju i sve članice EU. Država potencijalna članica EU pred sobom ima primjere pozitivnih iskustava država koje su prošle taj put te ih treba slijediti, kao i primjere negativnih iskustava koja će pomoći da se izbjegniju nepovoljne situacije.

UTICAJI ELEKTROPRIVREDE NA ŽIVOTNU SREDINU

Proizvodne cjeline, sektori i službe elektroprivrede imaju različite uticaje na životnu sredinu, pa ih treba uskladiti sa zahtjevima EU. Elektroprivreda ima posebnu obavezu da s obzirom na obim, intezitet i raznovrsnost uticaja svojih procesa na životnu sredinu, iste dovede u limitirajuće okvire, bilo da se radi o zagađenju vode, vazduha ili zemljišta. Generalno, negativne posljedice na životnu sredinu mogu se svrstati u tri kategorije: povećano prisustvo zagađujućih materija koje se nalaze u bio sferi, kao posljedica korišćenja materijala u procesima starih - prljavih tehnologija; oštećenje životne sredine, koja se sanira ulaganjem materijalnih sredstava i rada kao i uništavanje životne sredine, posle čega skoro i da nema izgleda da se uništeni ekosistemi vrate u prvobitno stanje (akumulacije, rudokopi, ...i sl.). Štetni uticaji procesa rada opreme i materijala koje koriste (hidroelektrane, termoelektrane, prenosni i distributivni sistemi) različito djeluju na životnu

sredinu, zavisno od vrste i tipa materijala i opreme, manifestujući se u vidu buke, vibracija, elektro-magnetnog i jonizujućeg zračenja, uticaja raznih hemikalija, otpadnih ulja, maziva, toplote, industrijskog i drugog otpada [1], [3]. Problematici negativni uticaji elektroenergetskih objekata na životnu sredinu su: **Prvi problem**, pričinjavaju gasovi CO₂; nastali sagorijevanjem uglja u termoenergetskim postrojenjima, industrijski gasovi i dr. koji u atmosferi razaraju ozonski omotač i doprinose nastanku efekta staklene bašte, što ima za posledicu da ultraljubičasti zraci dopijevaju na zemlju oštećujući ćelije živih organizama na kopnu i u vodi. **Drugi problem**, pričinjava kvalitet uglja, odnosno sadržaj sumpora u uglju i povećane emisije SO₂ sumpor dioksida i NOx azotnih oksida koji u dodiru sa vlagom doprinose nastanku kisjelih kiša i izazivaju degradaciju biljnog i životinjskog svijeta. **Treći problem**, pričinjava velika količina pepela i šljake koji nastaje pri sagorijevanju uglja u godišnjoj količini oko 1 350 000 tona koja se odlaze na deponiji pepela i šljake i potencijalni su izvor opasnosti za okolinu, zemljište, biljni i životinjski svijet, vodu, vazduh, tj. eko sistem, posebno pri pojavi jakih vazдушnih struja. **Četvrti problem**, pričinjava transformatorsko ulje (PCB), koje ima veoma visoku dijalektičku

Tip koristi	Vazduh	Voda	Otpad	Prroda
Zdravlje	Sprečavanje respiratornih bolesti i astme i odojčadi	Čista pitka voda u do mlačnosti i čista voda za kupanje	Redukovanje rizika od trovanja i akcidenta usled emisije metana iz deponije	Očuvanje prirode, biodiverziteta
Resursi	Sprečavanje štete za objekte i kompanije	Čistije podzemne vode i površinske vode za kupanje	Smanjuje korišćenja prirodnih materijala i generisanje energije	Racionalno korišćenje resursa
Ekosistem	Sprečavanje globalnog zagrijavanja usled emisije CO ₂	Poboljšava kvalitet tječne, jezerke i morske vode	Sprečava globalno zagrijavanje usled emisije metana iz deponija	Štiti prirodne oblasti i prirodne vrste
Socijalni	Poboljšava stanje kulturnog nasleđa istorijskih objekata	Rekreacija na rijekama i površinskim vodama	Podizanje svijesti o ličnoj odgovornosti i uticaju na okolinu	Pristup zaštićenim oblastima
Ekonomski	Kulturni turizam. Aktivne investicije, povećanje zaposlenosti radi čiste okoline	Razvoj turizma (čišće plaže), redukovane cijene predtretmana voda	Redukcija ulova za prirodnih sirovina. Atraktivne investicije do pri nose kvalitetu lokaliteta	Eko turizam

Dobiti od transponovanja zahtjeva EU o zaštiti životne sredine

čvrstoću. Ulje služi za izolaciju djelova transformatora čiji su namotaji pod visokim naponom. Postoji rizik da dođe do akcidenta tj. može doći do iscurjenja ulja van kazana transformatora što dovodi do zagađenja zemljišta i podzemnih voda. Ovo ulje se dobija na bazi piralena koji ima izražena kancerogena svojstva. Alternativa mineralnim trafo uljima su ekološka ulja biljnog porijekla, koja se sada koriste. **Peti problem**, pričinjava gas SF6 (sumporheksafluorid), medij za gašenje luka u komorama visokonaponske opreme i energetskih prekidača, štetno djeluje na ozonski omotač, toksičan je za živa bića, zagađuje vazduh, vodu i zemljište. Sanacija naznačenih problema i dovođenje svih parametara u normirane okvire zahtijeva velika finansijska sredstva. Znači, finansijski faktor je dominantan za brzinu i dužinu trajanja realizacije navedenih problema. Za sprovođenje procesa primjene i upravljanja zaštitom radne i životne sredine potrebna je odgovarajuća organizacija i obučeni kadar. U postojećoj organizaciji EPCG, Sektor zaštite životne sredine je u

okviru Direkcije kvaliteta. Stručne službe Sektora zaštite životne sredine u EPCG rade Planove i Programe rada u kojim su obuhvaćeni prioriteti realizacije zaštite životne sredine.

DOBITI OD TRANSPONOVANJA EKO ZAHTJEVA

Postoje bazično tri opcije ekonomskog razvoja: **Tradicionalni razvoj** je ekonomski razvoj koji je ispred svih drugih ciljeva i ako dovodi do povećanja štete po životnu sredinu uz više ekonomske, socijalne i zdrastvene gubitke. **Ekonomski razvoj** redukuje negativan uticaj na životnu sredinu, primjenom čistijih tehnologija i uz minimiziranje otpada bez bilo kakve fudamentalne promjene u procesu donošenja odluka u ekonomskoj sferi. **Održivi razvoj** podrazumijeva kontinualni ekonomski rast, ali sa značajnim redukovanjem uticaja na životnu sredinu,

uzimajući u obzir potpunu zaštitu okoline i socijalna ograničenja u procesu odlučivanja.

Veličina dobiti zavisi od sadržaja Odluke koju država kandidat za pristup EU bude donijela. Koristi koje proističu od obima implementacije zahtjeva EU su: poboljšanje zdravlja stanovništva, zbog smanjenja zagađenja okoline (kao rezultat se javlja smanjenje respiratornih oboljenja i smrtnosti, naročito odojčadi); smanjenje oštećenja šuma, građevinskih objekata, poljoprivrednih površina, ribljeg fonda kao rezultat redukcije kisjelih kiša i drugih formi zagađenja; smanjenje rizika narušavanja kvaliteta prirodnih resursa (podzemne vode); bolja zaštita prirodnih eko-sistema, ugroženih vrsta; promocija turizma kao rezultat čiste životne sredine (šume, voda za kupanje, prirodni rezervati); redukcija rizika prenošenja bolesti zbog prljavih voda i poboljšanje kvaliteta pitkih voda i voda za kupanje; povećanje ekonomske efikasnosti i veće produktivnosti kao rezultat primjene eko tehnologije, što povećava konkurentnost industrije; niža cijena proizvodnje i održavanja kroz dostupnost čistoj vodi, redukovanje potrebe za predtretman vode za snabdijevanje; niža potrošnja primarnih sirovina kao rezultat primjene efikasnog sistema ponovne upotrebe i reciklaže; podrška zaposlenosti i koristi lokalnom i regionalnom razvoju; podrška razvoju kompanija i njihove dobiti kroz podizanje svijesti o riziku po životnu sredinu, pristup minimizacije rizika i odgovora na nastali rizik; i socijalna korist kroz bolje učenje, podizanje svijesti, uključivanjem i odgovornosti za zaštitu životne sredine (socijalna odgovornost) i za separaciju otpada i reciklažu.

VREDNOVANJE EKO DIREKTIVA

Mnoge socio-ekonomske koristi proizilaze iz pune implementacije direktiva EU koje se odnose na razvoj eko-industrije, poboljšanje eko-efikasnosti, povećanje investicija, razvijanje infrastrukture, poboljšanje industrijske proizvodnje sa održivim razvojem i uspostavljanje kompetitivnosti. Koristi čine i ne-ekonomske koristi, naročito kod zaštite eko-sistema i biodiverziteta, ne-ekološke koristi kao što su porasti u ekonomskim aktivnostima povezanim sa radovima na infrastrukturi potrebnoj u cilju očuvanja životne sredine.

Implementacija direktiva EU u normativnu regulativu države kandidata za članstvo u EU, smanji će se pritisak na životnu sredinu kroz smanjenje štetnih emisija i postepeno smanjenje njihovog negativnog uticaja na zdravlje stanovništva, poboljšanje kvaliteta prirode tj. povećanje kvaliteta lokaliteta određenog prostora – regiona, čime ga čini atraktivnim i ključnim pokretačem

Direktiva	Zdravije		Koristi		
	Resursi	Eko-sistem	Socijals	Razvoj	
Kontrola vazduha					
Okrirna direktiva o vazduhu	3	3	3	2	2
Zagađenje troposferskog ozona	2	2	2	2	2
Rastrar ačji, boje i druge hemikalije	2	1	2	1	1
Regulacija štetnosti po ozon	1	1	1	1	
Sadržaj	3		1	2	1
Kontrola industrijskog otpada					
Zagađenje vazduha iz industrije	IPPC (Direktive o integralnoj preventivi i kontroli zagađenja)				
Velika postrojenja za sagorjevanje	3	2	3	3	2
IPPC	3	2	3	3	2
Upravljanje otpadom					
Okrirna direktiva	2	1	2	2	2
Titinijum dioksid	2	1	1	1	
Insineracija otpada	3	2	2	2	1
Deponije	2	1	2	2	1
Odlaganje otpadnih ulja	1	2	2	1	1
Odlaganje PCB	2	1	1	1	
Mulj iz kanalizacije	1	1	1	1	1
Baterije i akumulatori	1	1	2	1	1
Otpad od pakovanja	1	1	2	2	1
Kvalitet vode					
Direktiva o kvalitetu vode	1	1	3	3	2
Opasne materije u vodi	2	2	3	2	1
Urbane vode	3	2	3	2	1
Nitrati iz poljoprivrede	2	2	2	2	3
Vode za kupanje	2	2	2	2	3
Voda za piće	2	2	2	1	1
Površinske vode za piće	2	2	2	1	1
Podzemne vode	2	2	2	1	1
Zaštita prirode					
Staništa		1	3	3	2
Divlje ptice		1	3	3	2

Kvalitativno vrednovanje pojedinih eko direktiva (3 velika korist; 2 značajna korist; 1 korist)

za priliv spoljnih investicija što dovdi do povećanja zaposlenosti.

INDIKATORI KVALITETA ŽIVOTA

Kvalitet života je multidisciplinarna oblast i zahtijeva ravnopravno učešće svih naučnih oblasti (političkih – nacija, geografskih – država, antropoloških – kultura, socioloških – društvo, obrazovanja – nauka i usavršavanje, psiholoških – identitet, i dr.). Glavni cilj nauke o kvalitetu je dostizanje većeg nivoa zadovoljstva kvalitetom života kroz sagledavanje obrazovanja, zaposlenosti, energije, životne sredine, zdravlja, ljudskih prava, dohodaka, infrastrukture, nacionalne bezbjednosti, javne bezbjednosti, rekreacije i zaštite, nauke, znanja i tehnologije. Pored objektivnih indikatora sadase uvode i subjektivni indikatori ličnog zadovoljstva kvalitetom života. Objektivni indikatori kvaliteta života počivaju na premisi „dobrog društva“ kao pokazatelja kvaliteta života društva tj. stanovništva određene oblasti. Subjektivni indikatori ličnog zadovoljstva kvalitetom života temelje se na subjektivnom doživljaju vlastitog života i mogućnostima za ostvarivanje vlastitih životnih ciljeva. Za izbor indikatora i setova indikatora radi ocjene zadovoljstva kvalitetom života, preporučuje se primjena međunarodno prihvaćenih standarda i metoda statistike. Indeks kvaliteta života proračunava se za različite nivoe organizacije društva, pa tako imamo indikatore na nivo grada, lokalne zajednice, regiona, države i međunarodne zajednice. Indikatori imaju tri dimenzije (ekonomiju, društvenu zajednicu, ekologiju) i u novije vrijeme četvrtu dimenziju nauku i tehnologiju. Razlozi za uvođenje ove dimenzije je višestruk i iz razloga što su naučna i tehnološka rješenja produžila životni vijek čovjeka, omogućila lakši, udobniji i bezbjedniji život, skratila rastojanja za uspostavljanje komunikacija i saradnje među ljudima, iskorjenila mnoge zarazne bolesti, omogućilo kvalitetno i bezbjedno stanovanje. Međutim, treba imati u vidu i negativnu stranu nauke i tehnologije, gdje se pod pritiskom novca i brzog bogaćenja teško ruiniira životna sredina na velikom dijelu planete. Ove posljedice prijete da ugroze opstanak ljudske zajednice te nauka i tehnologija moraju naći efikasna rješenja za ozdravljenje planete i cjelokupne ljudske zajednice. Da bi država, region ili grad, mjerili kvalitet života neophodno je da imaju projektovane setove indikatora kvaliteta života, izgrađenu infrastrukturu: institucionalnu, funkcionalnu, komunikacionu, informacionu za mjerenje, kontinualno praćenje, vrednovanje i izvještavanje kao i obučene kadrove iz različitih oblasti, uključujući i minimum sredstava za uspostavljanje integralnog sistema kvaliteta života. Indikatori koji definišu kvalitet života, prikazani su na slici 3. i mogu se matematički prikazati kao skupovi: društvo, ekologija, ekonomija, nauka i tehnologija, koji u presjeku

određuju kvalitet života. Matematičke metode mjerenja setova indikatora su raznovrsne i ponekad su jako složene i vezane su za sve oblasti i djelatnosti rada i života čovjeka (hemija, fizika, mehanika, psihologija, sociologija, ekonomija, i td.). Frekventnost mjerenja se definiše u skladu sa karakteristikama svakog pojedinačnog indikatora.

SKALE INDEKSA KVALITETA ŽIVOTA

Indeks (objektivni) kvaliteta života, određuje se na osnovu prethodno dobijenih vrijednosti svakog od setova indikatora, najčešće uz korišćenje metode logičkog zaključivanja. Tako, ako se uzme da je ukupan broj negativnih pondera u rasponu od 1 do 20, definiše se skala kvaliteta svakog od setova indikatora. Vrednovanjem sva četiri skupa indikatora (društvo, ekonomija, ekologija, nauka i tehnologija) određuju se indeksi (objektivnog) kvaliteta života u skladu sa slikom 4. u rasponu: 1 – 4 odličan, 5 – 8 iznad prosjeka, 9 – 12 prosječan, 13 – 16 ispod prosjeka i 17 – 20 loš. Analize rezultata mjerenja performansi indikatora vrše se u skladu sa statističkim i drugim matematičkim metodama obrade rezultata mjerenja i izračunavanja indeksa kvaliteta svakog indikatora ili seta indikatora.

Indeks (subjektivni) zadovoljstva kvalitetom života podrazumijeva lično vrednovanje onog što imamo, volimo i stvaramo (posao, obrazovanje, porodica, zdravlje, materijalno bogatstvo, organizacija, djeca, prijatelji, karijera, kvalitet države...). Indeks (subjektivnog) zadovoljstva kvalitetom života, dobija se istraživanjem na reprezentativnom uzorku stanovništva jedne oblasti (grada, regiona, države) uz vrednovanje svakog indeksa ponaosob i izračunavanjem indeksa zadovoljstva iz skupa vrijednosti indikatora u rasponu ocjene (od 1 do 5), sa ocjenom: 5-veoma zadovoljan, 4-zadovoljan, 3 -nijedno, 2-nezadovoljan, 1-veoma nezadovoljan. Indeks ocjene kvaliteta života u jednoj oblasti se izračunava na osnovu vrijednosti objektivnog i subjektivnog indeksa kvaliteta života.

MONITORING SISTEM ŽIVOTNE SREDINE

Monitoring sistem podrazumijeva skup mjera i aktivnosti koje se sprovede s ciljem praćenja i unapređenja kvaliteta životne sredine. U okviru njega prate se fizičke i hemijske posledice na odabranim uzorcima, promjene bioloških procesa u okolnoj sredini, nivo zagađenosti vazduha, vode, zemljišta i promjene koje se javljaju na biljnom i životinjskom svijetu a prouzrokovane su antropogenim i prirodnim uticajem. Monitoring sistema životne sre-

dine može se podijeliti na teritorije na kojima se vrši ispitivanje: Globalni monitoring (prostire se na teritoriji cijele planete); Nacionalni monitoring (obuhvata teritoriju države); Regionalni monitoring (zahvata veću teritoriju jedne zemlje ili granične djelove nekoliko zemalja) i Lokalni monitoring (prostire se na relativno maloj teritoriji, npr. reon u kom je smješten energetska objekat). Da bi se obezbijedio neprekidan monitoring kvaliteta života neophodno je izgraditi mrežu na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou koja se realizuje: povezivanjem u mrežu karakterističnih i različitih resursa, informacija, podataka, procesa; kompjuterskim povezivanjem mreža procesa, ljudskih resursa i baze podataka; kroz razvoj naprednih aplikacija za praćenje, vrednovanje i izvještavanje o kvalitetu života; kroz integraciju sa eksternim sistemima mreža eko-monitoringa. Osnovna uloga monitoringa je da kontinualno daje informacije o promjenama življenja i kvalitetu života. Dobijeni nalazi, podaci i informacije zasnovani su na činjenicama i osnova su za unapređenje kvaliteta života stanovništva. Ključne oblasti životne sredine su oblasti u kojima je potrebno preduzeti mjere zaštite (klimatske promjene, zaštita prirode i biodiverziteta, zaštita zdravlja i kvaliteta života i upravljanje prirodnim resursima i otpadom). Strategija unapređenja kvaliteta života usmjerava se na efikasnije korišćenje zemljišta i drugih prirodnih resursa, redukciji troškova, uvećanju prihoda, primjeni vještina za unapređenje procesa koji omogućavaju održivo korišćenje prirodnih resursa, veći standard i dobar kvalitet života.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Zaključna razmatranja mogu se iskazati kroz sledeća tri stava: Da bi država postala član EU, potrebno je da se u oblasti zaštite životne sredine izvrši transponovanje propisa i direktiva EU u državnu pravnu regulativu i isti se moraju primjenjivati u svim privrednim subjektima.

Kako je finansijski faktor dominantan za sprovođenje procesa primjene i upravljanja zaštitom radne i životne sredine, potrebna su značajna finansijska sredstva za investicije u opremu, eko tehnologije i materijale, obuku kadra i administracije, što se mora raditi fazno po prioritetima.

Na osnovu predhodna dva stava, potrebno je razvojno planirati aktivnosti za uspostavljanje integralnog monitoringa tj. stalnog uvida nad stanjem u životnoj sredini na lokalnom, regionalnom ili državnom nivou, čime se stvaraju uslovi za kontinualno unapređenje kvaliteta života, mjerenjem indikatora kvaliteta života (subjektivnih i objektivnih), zašto je potrebna osnovna infrastruktura: strukovne institucije, informaciono-komunikacioni sistem, obučeni kadar i finansijska sredstva.

LOVĆEN OSIGURANJE A.D.

Lovćen osiguranje a.d. je kuća sa najdužom tradicijom u Crnoj Gori, a po prikupljenoj premiji, kapitalu i tržišnom učešću vodeća osiguravajuća kuća. Naš cilj je da u svakom momentu kvalitetno odgovorimo na zahtjeve naših klijenata kao i da obezbijedimo dugoročno održavanje dobre poslovne saradnje, koja se temelji na:

- izgradnji povjerenja,
- brizi o našim osiguranicima,
- sigurnoj nadoknadi štete.

Lovćen osiguranje Vas putem raznovrsne i povoljne ponude osiguranja štiti od svih opasnosti koje Vam mogu nanijeti štetu, zato osigurajte:

- sebe i članove svoje porodice,
- svoju imovinu,
- zaposlene i imovinu Vašeg preduzeća,
- računarsku i ostalu opremu,
- kuću ili stan,
- vozila,
- građevinske mašine,
- plovila,
- vazduhoplove,
- objekte u izgradnji i montaži,
- profesionalnu odgovornost,
- opštu odgovornost prema trećim licima,
- robu u transportu,
- životinje,
- usjeve i plodove i mnogobrojna druga osiguranja.

Jer Lovćen osiguranje a.d. je
Simbol Vaše sigurnosti!

Sve bliže informacije možete dobiti u INFO CENTRU:

Ul. Slobode 13A
81000 Podgorica
Tel: +382 20 404 404
Fax: +382 20 404 401

DIREKCIJA 020/404-400, Filijala PODGORICA 020/411-500, Filijala PLJEVLJA 052/321-359, Filijala NIKŠIĆ 040/214-110, Filijala BERANE 051/231-888, Filijala BIJELO POLJE 050/487-105, Filijala KOTOR 032/301-900, Poslovnica BAR 030/312-755

Monografija "Resursi površinskih voda Crne Gore",
mr Slavko Hrvačević (VII)

PREVOĐENJE VODE TARE U MORAČU

Mr Slavko Hrvačević, dipl.inž., naš poznati ekspert u oblasti voda, svoja dugogodišnja istraživanja vodnih resursa Crne Gore krunisao je vrlo lijepom i korisnom knjigom. Kao što i sam autor kaže u uvodu knjige - vodni resursi predstavljaju najveće prirodno bogatstvo Crne Gore. Ta resursna dragocjenost ne samo da dosad nije bila na odgovarajući način iskorišćena za dobrobit ljudi, već nije bila ni cjelovito monografski obrađena. Ideja o izradi monografije proistekla je iz autorovog dugogodišnjeg rada u Elektroprivredi Crne Gore, ali i kao saradnika Republičkog hidrometeorološkog zavoda Crne Gore. Sadržaj monografije »Resursi površinskih voda Crna Gore« koncipiran je sa namjerom da prije svega sintetizuje relevantne podatke, procese i projekte u oblasti voda i omogući formiranje solidne baze za dalju nadgradnju.

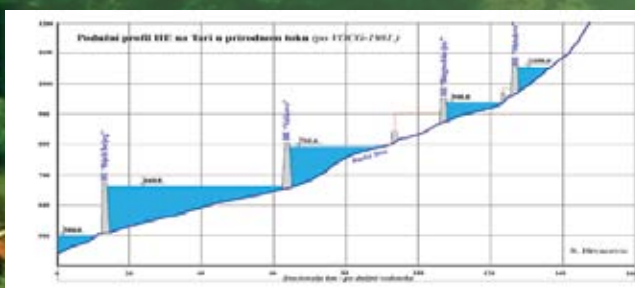
Posebnu osobenost sliva Tare, sa stanovišta iskorišćenja vodnih snaga čini dosta uzana vododjelnica koja glavni tok dijeli od nekih susjednih slivova. Taj fenomen je najkarakterističniji na potezu uzvodno od Kolašina, gdje u reonu Ostrovice od samo 2 km dijeli glavni tok Tare od lijevih pritoka Morače. Uzana vododjelnica prema slivu Morače je i prema Maloj rijeci, što stvara takođe, mogućnosti za korišćenje derivacije u cilju veće koncentracije proticaja na ključnim pravcima korišćenja voda. Uzana vododjelnica dijeli Taru i od rijeke Čehotine, u zoni njenog izlaza sa područja Crne Gore, što stvara mogućnosti prevođenja vode iz Čehotine u Taru. Vododjelnice su dosta uzane i prema rijeci Lim, prije svega u zoni Ljubovide (Ravne rijeke), kao i u izvorišnom dijelu Drcke rijeke. Obrađivači VO (1981) tehnički i ekonomski iskoristiv potencijal Tare razmatrali su u dvije varijante:

- 1- u uslovima prirodnog toka vode,
- 2- u uslovima prevođenja 22 m³/s iz Tare u Moraču, preko HE "Koštanica".

U uslovima prevođenja voda Tare u Moraču potencijal se mora posmatrati šire, uzimajući u obzir pozitivne i negativne efekte takvog poduhvata. Pozitivni efekti su povećani potencijali na postrojenjima na Morači, a negativni efekti su smanjenje potencijala Tare na nizvodnom dijelu. Ukupni tehnički i ekonomski iskoristiv potencijal rijeke Tare sa uračunatim pozitivnim i negativnim hidroenergetskim efektima prevođenja je 2400.1 GWh.

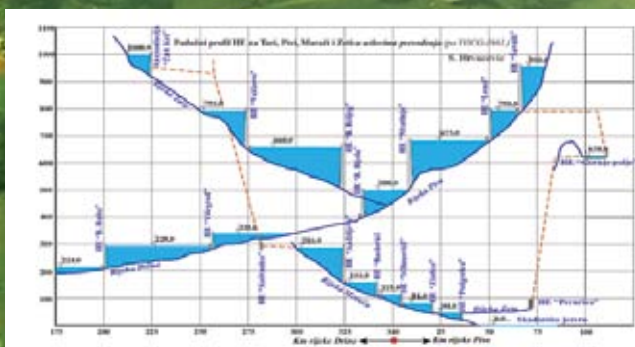
Obrađivači VO Crne Gore (2001.), proučavajući do sada urađenu dokumentaciju u vezi hidroenergetskog korišćenja voda rijeke Tare i Morače uočili su određene probleme (vodoprivredne, ekološke, sociološke, kulturno-istorijske, geotehničke, i dr.) za koje su smatrali da su takvog oblika i obima da mogu da dovedu i do onemogućavanja realizacije postojećih rješenja. Suština predloženog rješenja sastoji se u razrješenju vodo-privrednih problema koji mogu nastati iz nizvodnim entitetima zbog prevođenja dijela voda Tare.

Tara u pravcu prirodnog oticanja, Varijanta I (po VORCG-2001.)

Postrojenje	Tip post.	Duž. der. km	Q _{pr} m ³ /s	Q _{ost} m ³ /s	H _{br} m	H _{net} m	N _{br} MW	KNU mm	V _{kor} km ³	Pk/Ps	E _{god} GWh
Opasarnica	der	3.1	6.0	12	110	-	10	1160	45	0.238	43.0
Žuti Krš	prib	16.62	80	61	59	40	1000	198	0.378	73.0	
Bakovića K.	prib	25.53	80	28	26	20	932	7	0.009	49.4	
Trebiljevo	der	14.2	26.34	70	107	78.6	99	903	4.5	0.005	154.2
Ljutica	prib	51.98	200	127	129	212	770	316	0.193	484	
UKUPNO							341		571		803

Vjerovatno najznačajnija akumulacija koju je još uvijek moguće izgraditi na slivu Drine jeste akumulacija Tepca na Tari, zapremine preko milijardu kubnih metara vode, kojom bi se omogućilo puštanje izravnatih oko 45 kubnih metara vode u sekundi.

Postrojenje	Tip post.	Duž. der. km	Q _{pr} m ³ /s	Q _{ost} m ³ /s	H _{br} m	H _{net} m	N _{br} MW	KNU mm	V _{kor} km ³	Pk/Ps	E _{god} GWh
Opasarnica	der	3.1	6.0	12	110	102	10	1160	45	0.238	43
Matičjevo	prib	12.56	40	69	67	23	1090	145	0.37	63	
Žuti Krš	prib	16.62	80	50	46	35	980	50	0.095	57	
Mojkovac	der	12.5	26.52	80	172	147	100	920	85	0.10	271
Tepca	prib	71.35	220	170	168	316	740	1050	0.47	893	
UKUPNO							484		1375		1326

Tara u pravcu prirodnog oticanja, Varijanta II (po VORCG-2001.)

Dosadašnje rasprave o korišćenju voda Tare i Morače bile su "za" ili "protiv" prevođenja voda. Koncept novog rješenja uključuje

i mogućnost prevođenja dijela voda Tare u Moraču, i obrnuto, kao i korišćenje voda na pravcu toka, pri čemu je ključni element rješenja izgradnja velikih akumulacija kojima možemo upravljati režimom voda.

Prema obrađivačima VO karakter dokumenta VORCG je takav da ne opredjeljuje konkretna tehnička rješenja već daje okvire-smjernice-za iznalaženje ukupno optimalnih rješenja do kojih će se doći razradom kroz namjensku dokumentaciju.

Uticaj prevođenja voda iz Tare u Moraču na režim voda Tare i Morače

U uslovima prevođenja vode iz Tare u Moraču (posredstvom dvije akumulacije na Tari: "Žuti Krš" i "Bakovića Klisura"), javljaju se određene negativne hidrološke promjene u gornjem toku rijeke Tare. Prosječna količina vode koja se prevodi iznosi 22.2 m³/s; pri tome, iz akumulacije "Bakovića Klisura" se u Taru prosječno ispušta količina vode od 4.5 m³ koja se u malovodnim periodima spušta na Q_{95%}=2.65 m³/s.

Promjene u proticajima duž toka Tare i Morače

Kao što se vidi, poslije prevođenja preostali prosječni protok Tare kod Trebaljeva iznosi 17% od prirodnog protoka (smanjenje za 83%). Ovaj procenat se idući nizvodno povećava, da bi kod Šćepan Polja dostigao 73% (smanjenje protoka za 27%). Idući

dalje nizvodno, procenat smanjenja protoka Drine kod Buk Bijele je reda 12%, kod Višegrada 7%, kod Zvornika 6%, a kod ušća Drine reda 5%.

Kod Morače, najveće povećanje je kod Andrijeva (60%), a najmanje kod Botuna (13%).

Što se tiče malih voda na najugroženijem potezu rijeke Tare: "Bakovića Klisura"-Mojkovac, protok od 4.5 metara kubnih u sekundi, koliko se ispušta iz akumulacije "Bakovića Klisura", veći je od biološkog minimuma u najsušnijem mjesecu (septembar) kod Trebaljeva (Q_{95%}=2.64 metara kubnih u sekundi). **Iz navedenog proizilazi, da će na posmatranom potezu Tare, protoci vode u sušnim mjesecima biti veći nego u prirodnom režimu.**

Potrebno je istaći i pozitivne efekte akumulacije HE "Piva" na režim voda rijeke Drine. To je povećanje proticaja voda Drine u vremenu hidroloških minimuma, kao i značajan faktor na smanjenje negativnih uticaja prevođenja dijela voda Tare u Moraču. Analizom raspoložive dokumentacije može se zaključiti da režim voda rijeke Drine u sušnom periodu skoro da ne trpi nikakve promjene u odnosu na prirodni režim rijeke Tare, a iz razloga što akumulacija "Piva" kompenzira negativne efekte prevođenja dijela voda.

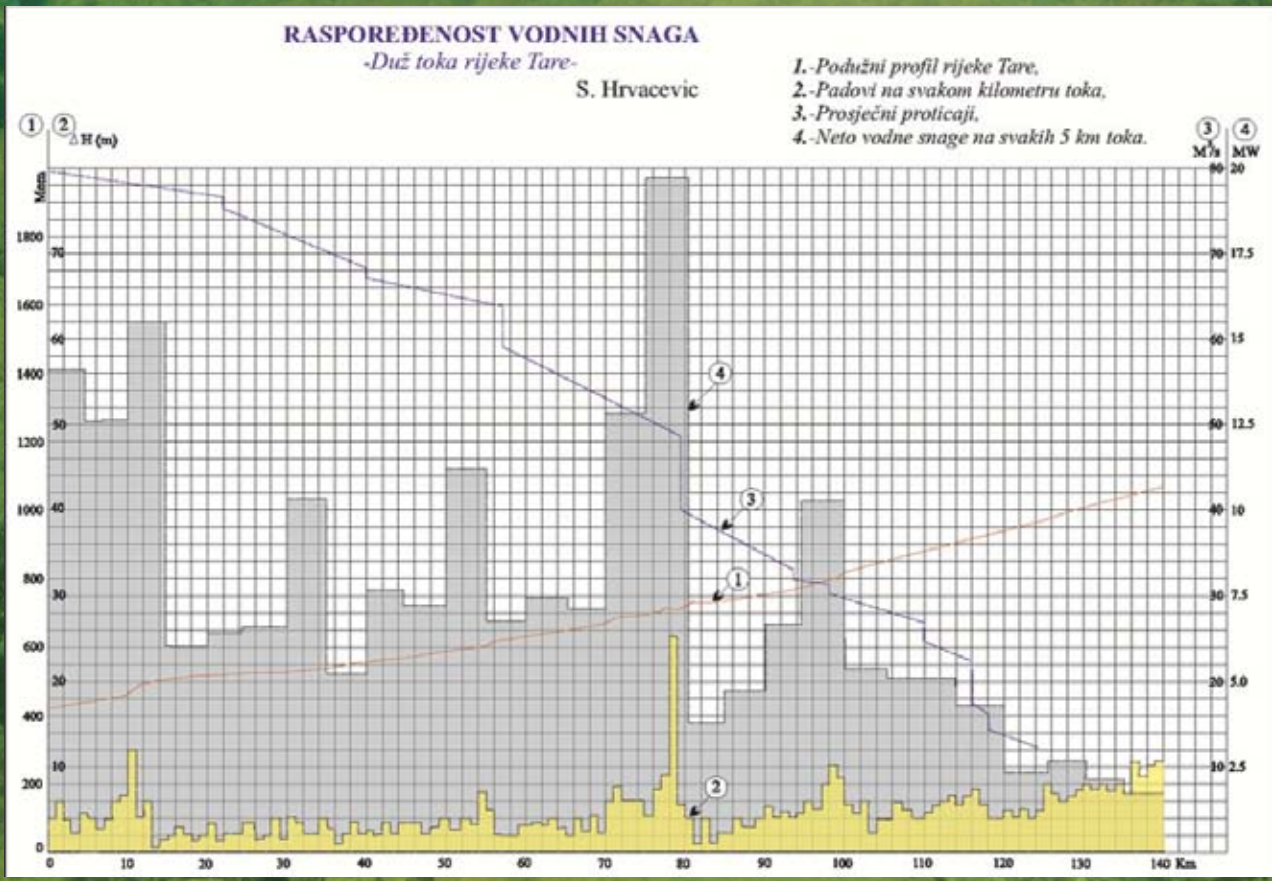
Akumulacija "Piva" značajan uticaj ima i na pozitivne energetske efekte koji se manifestuju kako u povećanju proizvodnje tako i u povećanju garantovane snage postojećih tako i

budućih hidroelektrana na Drini. Konačno usvajanje varijantnog rješenja na dijelu toka rijeke Tare zavisice od odluke o prevođenju dijela voda iz Tare u rijeku Moraču.

Na rijeci Tari nije izgrađen ni jedan hidroenergetski objekat i ako je najbogatija sa padavinama, odnosno vodom i velikim padovima.

/Nastaviće se/

Profil	Srednji godišnji proticaji vode		
	Prirodni (m ³ /s)	Poslije prevođenja 22.2 m ³ /s	
		m ³ /s	Indeks
Rijeke Tara			
Trebaljevo	26.9	4.7	17
Bistrica	38.9	16.7	43
Đurđevića Tara	60.4	38.2	63
Šćepan Polje	81.9	59.7	73
Rijeka Morača			
Andrijevo	37.3	59.5	160
Zlatica	58.5	80.7	138
Botun	171.8	194.0	113

ŽIVOTNA PRIČA: dipl.el.ing.Momir Grbović, rukovodilac Sektora za trgovinu električnom energijom u OC Upravljanje energijom

ZADOVOLJAN SAM ŠTO IMAM SA KIM DA PODIJELIM ISKUSTVO

Spoj mladosti i iskustva: Momir Grbović

Sa entuzijazmom kao prvog dana, **dipl.el.ing. Momir Grbović**, ogromno iskustvo stečeno tokom trodecenijskog obavljanja odgovornih poslova u našoj kompaniji, nesebično prenosi perspektivnim mladim kolegama, inženjerima u Sektoru za trgovinu električnom energijom, kojim trenutno rukovodi. Spoj mladosti i iskustva upravo i karakteriše tim koji je Grbović sam kreirao i koji se, na zadovoljstvo svih u kompaniji, može pohvaliti vrijednim rezultatima. Da bude tako učinila je, kaže Grbović, nesebična podrška rukovodstva EPCG, posebno predsjednika Odbora direktora, **Srđana Kovačevića**, koji mu je dao „odriješene ruke“, naročito u izboru saradnika.

- Zadowoljan sam što imam sa kim da podijelim iskustvo. Mi stariji smo u obavezi da to činimo. Smatram da je dobar menadžer onaj koji je ravnomjerno rasporedio posao i uposlio ljude da zadovoljno i uspješno rade. Saradnike iz Energy menadžmenta doživljam kao svoju djecu. Forsiram ih da napreduju, da uče strane jezike. Moram da priznam da i oni mene stimulišu da se usavršavam. Zajedno osvajamo nova znanja koja se tiču funk-

cionisanja tržišta električne energije, berze i svega ostalog što čini naš posao, kaže Grbović.

Svi koji kontaktiraju sa ovom operativnom cjelinom slažu se da je to izuzetno kompaktan i kvalitetan tim sa kojim je zadovoljstvo saradivati. Ton ovom kolektivu daje njegov prvi čovjek. Zahvaljujući organizacionim i ljudskim sposobnostima dopušta da svako iz tima iskaže svoju profesionalnu individualnost. Zato je njihov učinak zavidan, a radna atmosfera kreativna.

Da li su rukovodeće sposobnosti dio gorštačkog, oštromnog mentaliteta?! Momir Grbović, rođen je 1951. godine u Žablaku koji se sa svojih 1450m nadmorske visine smatra najvišim gradskim naseljem u Jugoistočnoj Evropi. U široj porodici Grbovića, naklonjenoj tehničkim naukama, ima oko dvadeset inženjera raznih struka. Ponikao u toj sredini, Momir se opredijelio za Elektrotehnički fakultet koji je u Podgorici završio 1980. godine.

Susret osamnaestogodišnjaka iz Motičkog Gaja, podno Savinog Kuka, sa velikim gradom kao što je Podgorica morao je narušiti njegov ustaljeni životni raspored. Još kad je otkrio more! Grbović nam kroz smijeh priča da je zbog fasci-

nacije svim onim što je nudila nova sredina, a, bogme i zbog djevojaka, izgubio prvu i drugu godinu na fakultetu. Tada je, srećom, nastupilo otrežnjenje i dalji, uspješan nastavak studija.

- Odmah nakon diplomiranja zaposlio sam se u Elektroprivredi. Počeo sam u Dispečerskom centru, kao operativni dispečer, kasnije sam bio šef službe, a obavljao sam, po potrebi, i druge poslove, prisjeća se Momir.

Za posao kojim je trenutno zaokupljen, može se reći sve osim da nije dinamičan. Sa svim energetske subjektima sa kojima kontaktira, Momir Grbović je uspostavio najčvršće veze, ne samo visoko stručne, već kolegijalne i prijateljske. Zato je i na nedavnom savjetovanju CG KO CI-GRE u Budvi, najposjećeniji bio komitet C5 koji se bavi tržištem električne energije, a kojim je predsjedavao. Grbović posebno ističe susret sa svojim bivšim profesorom i prvim direktorom, **dr Lazarom Ljubišom** koji je njegov rad ocijenio izuzetnom ocjenom.

U slobodnom vremenu uživa u vikendima na Žablaku i planinarenju po Durmitoru, a takođe uživa i u društvu najmlađeg od svoje troje djece, Pavla, koji trenira košarku i sa kojim redovno odlazi na utakmice, navija i podržava ga. Osim toga, godinama njeguje i ljubav prema pčelarenju koje je započeo sa kolegama iz Dispečerskog centra.

-Poznato je da u pčelinjak ne možete otići nervozni, pod stresom i sa lošim mislima. Zato to i doživljam kao istinski predah između dvije tržišne turbulencije, zaključuje na kraju našeg razgovora Momir Grbović.

Olivera VULANOVIĆ

Zadovoljan sam što imam sa kim da podijelim svoje iskustvo. Mi stariji smo u obavezi da to činimo. Smatram da je dobar menadžer onaj koji je rasporedio posao i uposlio ljude da zadovoljno i uspješno rade.

MLADE KOLEGE: dipl.el.ing. Bojan Đordan, glavni inženjer za rotacione mašine i regulaciju napona u HE „Perućica“

NOVA DIMENZIJA ISKUSTVA

Bojan Đordan, dvadesetšestogodišnji elektro inženjer, jedan je od nekolicine mladih koji iskustvo stiču u HE „Perućica“. Ovaj ambiciozni i vrijedni mladić trenutno obavlja poslove glavnog inženjera za rotacione mašine i regulaciju napona u našoj najstarijoj velikoj hidroelektrani. Susret sa praktičnom stranom posla dao je novu dimenziju Bojanovom iskustvu. Pogon HE „Perućica“ za njega je bio neistraženo polje koje sa zadovoljstvom osvaja, korak po korak. Na jednom mjestu može da se vidi spoj stare i nove opreme i svakodnevno „pulsiranje“ hidroenergetskog sistema. To je mjesto gdje, kako navodi, može da zadovolji svoju potrebu da uči i da se usavršava.

-Ipak, bez škole se ne može. Da nije znanja sa fakulteta kretao bih se po površini nekih problema, ne bih shvatao uzroke, odnosno posljedice pojedinih procesa u radu elektrane, ističe Bojan. Prije dolaska u HE „Perućica“, Đordan je sticao iskustvo u crnogorskom „Telekomu“, gdje sa zaposlio još dok je bio na trećoj godini fakulteta. I dok je mnogim njegovim vršnjacima briga o provodu i lakim zabavama bila na prvom mjestu, Bojan je sa dvadeset dvije godine već imao svoje prvo zaposlenje. U Telekomu je proveo tri godine, da bi se 2011. godine zaposlio u Elektroprivredi. -Pripravnički staž obavio sam u Direkciji za ljudske resurse. Mnogi sma(t)raju da je za inženjera hendikep da se nađe u administraciji, a ja sam se uvjerio da svaka situacija može biti prilika za učenje. Ispostavilo se da sam na tom mjestu saznao dosta korisnih stvari, jer sam sa konsultantima iz Italije radio na organizaciji proizvodnje, podsjeća Bojan.

Saznanja o principima funkcionisanja elektrana koja je odatle ponio od velike koristi su mu i na novom radnom mjestu, u HE

„Perućica. Nastavio je, međutim, da se i dalje usavršava u čemu mu sada pomažu nove kolege koji su ga, kako naglašava, lijepo primile. Posebno ističe **dipl.el.ing. Ranka Vukotića** od kojeg je, kaže, puno naučio budući da nesebično dijeli znanje sa mlađima. Sa njim je angažovan i na održavanju malih hidroelektrana, što mu se, takođe, čini interesantnim poslom s obzirom da ta vremesna postrojenja imaju zanimljivu istoriju i zavidan vijek trajanja.

Bojan je na Elektrotehničkom fakultetu u Podgorici diplomirao 2009. godine, dok ga od okončanja master studija dijeli samo jedan ispit. Aktivan je i na naučno-istraživačkom planu. Na nedavno održanom savjetovanju CG KO CIGRE u Budvi po treći put je predstavio svoj rad.

U Bojanovoj sferi interesovanja je i sport, posebno košarka kojom je počeo da se bavi još kao jedanaestogodišnji dječak. Dugi niz godina sa uspjehom je igrao u, tada poznatom i trofejnem, nikšičkom „Ibonu“. Bio je i član „Studentskog centra“. Sve vrijeme dobro se nosio sa mnoštvom obaveza na sportskom i đačkom, odnosno studentskom terenu. Ipak, intenzivno bavljenje košarkom morao je da prekine na trećoj godini fakulteta. Opredijelio se za tehniku. Da prelomi pomogli su mu i roditelji, majka Milosava, nastavnica, i otac Slavko, inženjer, koji kako priznaje Bojan nijesu bili toliko strogi, kada je škola u pitanju. Uprkos tome, njihovo troje djece bilo je naklonjeno učenju i uspješni na tom polju. Na kraju, ispostavilo se i da je Bojanova odluka da da prioritet školi u odnosu na sport, bila racionalna.

-Ipak, kada se zamorim od brojnih poslovnih obaveza i kada osjetim potrebu za relaksacijom, tu je uvijek košarka, stara ljubav koja mi pomaže da ostanem u dobroj kondiciji i da „popunim baterije“ za novi radni dan, ističe na kraju našeg razgovora Bojan. Primjer Bojana Đordana potvrđuje da mladi čovjek koji ima zdravu ambiciju i zna šta hoće, može postići sve ono što je zacrtao kao životni cilj.

Olivera VULANOVIĆ

Pogon HE „Perućica“ za njega je bio neistraženo polje koje sa zadovoljstvom osvaja, korak po korak. Na jednom mjestu može da se vidi spoj stare i nove opreme i svakodnevno „pulsiranje“ hidroenergetskog sistema. Ovo je mjesto gdje je može da zadovolji svoju potrebu da uči i da se usavršava.

Druga sjednica Izvršnog odbora Sindikalne organizacije EPCG AD Nikšić

SINDIKALNA SARADNJA U ZAJEDNIČKOM INTERESU

-Saradnja sa SOZ-om i Poslovodstvom najvažniji cilj.-Neophodno razmatranje koeficijenata k1 i poštovanje Sporazuma sa SOZ-om, prema kojem je predviđeno da se plate ne smanjuju do 2014. godine.-Krizni porez da plaća Kompanija.- Potrebno redefinisati pojedine članove Kolektivnog ugovora.

Sa Izvršnog odbora Sindikalne organizacije EPCG

S tim u vezi, Izvršni odbor Sindikalne organizacije EPCG uputiće Poslovodstvu kompanije niz inicijativa i zatražiti: da oba sindikata dostave potpisane izjave zaposlenih; da se u roku od mjesec riješe, vanskudskim putem, sporovi sa Poslodavcem; striktno poštovanje Sporazuma sa SOZ-om, kojim je, pored ostalog, predviđeno da se plate ne smanjuju do 2014. godine; zatim razmatranje koeficijenata k1 te da krizni porez ide na teren kompanije, a da se za određene kategorije bolesti, bolovanje preko 60 dana, plati 100 odsto od prosjeka zarade zaposlenog u posljednja tri mjeseca; kao i da se vrati član Kolektivnog ugovora, prema kojem zaposleni ne može otići u penziju dok ne riješi istambeno pitanje.

Marko BURIĆ

Izvršni odbor Sindikalne organizacije EPCG AD Nikšić odlučio je da nastavi pregovore sa reprezentativnom Sindikalnom organizacijom zaposlenih EPCG o uspostavljanju međusobne saradnje, što je, po ocjeni prisutnih, u interesu svih zaposlenih. Predsjednik manjinskog sindikata, **Bešir Kajević**, ističe da su zaposleni uvijek na prvom mjestu, a kako tvrdi, postoji obostrana želja za saradnjom.

Sjednici je prisustvovao i čelnik Granskog sindikata energetike, **Milorad Terzić**, koji je

predložio da dvije sindikalne organizacije u EPCG potpišu Sporazum o saradnji.

Terzić je, naime, mišljenja da Sindikalnoj organizaciji EPCG nije potrebno udruživanje sa SOZ-om, već Sporazum o saradnji. Iako još nije obezbjedila reprezentativnost (član 9. Zakona o reprezentativnosti sindikata predviđa uslov da sindikat „čine najmanje 20 odsto od ukupnog broja zaposlenih“), Sindikalna organizacija EPCG želi da uspostavi saradnju i sa Poslovodstvom.

Njemačka kompanija „Wolf“ u Podgorici predstavila svoje proizvode

ENERGETSKI EFIKASNI, EKOLOŠKI SIGURNI

Interesantan program solarnih kolektora: Sa prezentacije

Proizvodni program njemačke kompanije „Wolf“, koji je nedavno promovisan u Podgorici, čine sistemi klimatizacije i sistemi grijanja najnovije generacije te ventilacioni i solarni sistemi sa pažljivo odabranim komponentama za solarnu termičku energiju i struju iz fotovoltik kolektora.

Kompanija „Wolf“ iz Južne Bavorske je renomirani svjetski proizvođač opreme za grijanje i hlađenje, a direktor razvoja, **Johan Voeltl**, u Podgorici je posebno istakao nanovije tehnološko rješenje za dobijanje energije iz sunčeve svjetlosti.

PV kolektori kompanije „Wolf“ zadovoljavaju najveće njemačke standarde u toj oblasti i ekološki su potpuno bezbjedni i sigurni. Promociji „Wolf“-a u Podgorici, pored **Tomasa Lohra**, predsjednika neprofitabilne Evropske asocijacije za energiju, prisustvovali su i glavni operativni direktor EPCG i vd direktora FC Distribucija, **Zoran Đukanović** sa saradnicima, kao i jedan broj inženjera iz naše kompanije.

B.M.

Direktor razvoja „Wolf“-a, Johan Voeltl

CRNA GORA, SUNCEM OBASJANA

Crna Gora je, prema riječima Johana Voeltla, direktora za razvoj u „Wolfu“, vrlo interesantno i jedno od najboljih područja u regionu za korišćenje potencijala sunčeve energije.

-Htjeli smo da poručimo Crnogorcima da treba više da koriste sunčevu energiju, jer je imaju u izobilju. Iz tog potencijala treba maksimalno zahvatiti, jer u kompleksnoj šemi energetskog održivog razvoja valorizovanje sunčeve energije može biti značajna karika, poručio je Voeltl.

SURFUJUĆI INTERNETOM:

SUNČEVOM ENERGIJOM PROTIV MALARIJE

Fotonaponski sistemi, u kenijском dijelu Viktorijinog jezera, služiće za pogon zamki za komarce, koji prenose malariju.

Na taj način značajno će se doprinijeti suzbijanju te opake bolesti na jezerskom ostrvu, na kojem živi oko 30 hiljada stanovnika. Takvo rješenje primjene sunčeve energije razvijeno je u Vageningenu u Holandiji.

Električna energija proizvedena u 4000 FN sistema, postavljenih po cijelom ostrvu, koristiće se za pogon električnih bezinsekticidnih zamki za komarce. Ti sistemi će omogućiti i snabdijevanje električnom energijom za brojna domaćinstva na ostrvu.

[/energetika-net.com/](http://energetika-net.com/)

„EUROPA CITY“ - NOVI ZELENI GRAD

„Europa City“ je ogroman održivi stambeno-poslovni projekat danske kompanije B/G, natkriven ogromnim zelenim parkom koji će kombinovati urbanu gustinu Pariza sa pastoralnim ambijentom predgrađa.

Male, intimne ulice, veza sa podzemnom željeznicom, vozovima i obližnjim autoputem, ali i sa okolnim poljoprivrednim zemljištima okolina su razvoja novog grada. „Europa City“ će imati sve neizostavne sadržaje gradskog središta kao što su tržni centri, poslovni prostori, kulturni prostori sa zdravim, seoskim vazduhom.

Projekat uključuje i izgradnju skijališta i bazena koji će zajedničkom razmjenom toplote i hladnoće osigurati visok nivo energetske efikasnosti. Krovovi cijelog naselja biće prekriveni velikim zelenim parkom s pogledom na centar Pariza. Zeleni krov će poslužiti kao izolacija te veliko „postrojenje“ za tretiranje tehničke vode. „Europa City“ će, kada bude dovršen, postati pravi model održive gradnje koja kombinuje efikasnost urbanih područja sa zdravstvenim prednostima života na selu.

[/big.dk/](http://big.dk/)

SOLARNI STADION ZA EURO 2016

Švajcarski arhitektonski studio „Herzog & de Meuron“ predstavio je planove za solarni stadion „Stade de Bordeaux“ još prije dvije godine, a nedavno su krenuli i prvi radovi.

Ovaj prozračni stadion biće jedna od lokacija održavanja Evropskog prvenstva u fudbalu 2016. godine, dok bi svi radovi na stadionu sa 43.500 sjedišta, uključujući i ogromnu krovnu fotonaponsku elektranu trebalo da budu završeni do 2015. godine. Fotonaponska elektrana će, osim stadiona, električnom energijom snabdijevati i obližnje građevine. Konkavni krov omogućiće prodor dnevne svjetlosti, a posebno će biti uređena i okolina stadiona, koji se nalazi u zelenom pojasu Bordo, tik do jezera.

[/croenergo.eu/](http://croenergo.eu/)

U SUSRET GLAVNOJ TURISTIČKOJ SEZONI

Humanisti iz hercegnovske podružnice Kluba DDK Elektroprivrede Crne Gore, potpomognuti jednim brojem kolega iz Direkcije Društva u Nikšiću, organizovali su, 13.juna, svoju prvu Akciju u gradu podno Orjena. Dragocjenu tečnost darivao je 21 dobrovoljni davalac među kojima je bilo i građana Herceg Novog. Dvadesetdvogodišnja hercegnovljanka **Dijana Lončar**, za Akciju je saznala preko Fejsbuka i odmah je poželjela da se pridruži i učini humano djelo. Dijani, inače, ovo nije prvi put da dobrovoljno daje krv.

Akcija je organizovana u Kabinetu za transfuziju Opšte privatne bolnice Meljine, uoči Svjetskog dana dobrovoljnih davalaca krvi, a prvenstveno u susret glavnoj turističkoj sezoni, kada su potrebe za dragocjenom tečnošću izraženije. Koordinator Kluba za Herceg Novi, **Ratko Milović**, nije krio zadovoljstvo ostvarenim uz obećanje da će narednog puta biti još bolje.

-Akcija je u potpunosti ispunila naša očekivanja. Ovom prilikom moram istaći da se humanisti iz naše podružnice Kluba u Herceg Novom često odazivaju i na pojedinačne pozive za pomoć, posebno u hitnim situacijama kada svaka kap krvi nekome znači život, kazao je Milović uz zahvalnost svima koji su se odazvali i „podarili dio sebe za nečije dobro“.

Zahvalnost zaslužuje i osoblje Kabineta za

transfuziju bolnice u Meljinama sa **dr Krunoslavom Burić** na čelu, na još jednom krajnje profesionalno odrađenom poslu.

Podružnica Kluba DDK EPCG u Herceg Novom, osnovana je sredinom prošle godine i za sada broji desetak članova, a sudeći po interesovanju kolega iz tamošnje Elektrodistribucije njihov broj će, uskoro, biti i znatno veći. Inače, planirano je da Akcija u Herceg Novom, sredinom juna, uoči početka glavne turističke sezone, postane tradicionalna.

Mitar VUČKOVIĆ

ZAHVALNICE ZA NAJHUMANIJE

Dobrovoljnim davaocima krvi iz Nikšića, koji su pet, deset, 20, 30 ili 40 puta dali dragocjenu tečnost, početkom maja, uoči Nacionalnog dana dobrovoljnih davalaca krvi, Crveni krst Crne Gore uručio je zahvalnice.

Među najhumanijima našli su se i članovi DDK EPCG, koji su se do sada najčešće odazivali na poziv da dobrovoljno daruju krv. **Vojislav Backović** kaže kako cijeni taj mali znak pažnje i dodaje da će i dalje biti jako aktivan.

-Davaću krv dok god mogu, a istovremeno pozivam sve kolege koji su u mogućnosti, a nije su do sada davali krv, da se priključe našem klubu i budu dio humanih akcija, rekao je Backović. Željko Utješinović, koji je do sada više od pet puta dao krv, tvrdi da mu je čast što ima priliku da na taj način pomogne ljudima.

-Najveće priznanje i nagrada koju možemo dobiti, jeste vijest da je dragocjena tečnost, koju smo dali, spasila nekome život. Upravo iz tih razloga i dalje ću biti jako aktivan u našem klubu, istakao je Utješinović.

Zahvalnice je u zgradi opštine Nikšić uručio je predsjednik OO DDK Nikšić, **Goran Damjanović**. On je izjavio kako je u protekloj godini bilo preko 14 akcija na teritoriji opštine Nikšić i da je dato preko 2000 jedinica dragocjene tečnosti, od čega je na samim akcijama prikupljeno preko 50 odsto.

-Po svim tim procentima mi smo u Crnoj Gori najbliži evropskom prosjeku i ispred smo ostalih gradova. U Nikšiću ima oko 15 registrovanih klubova, a u protekloj godini najaktivniji je bio Klub Pivare Trebjesa. Što se tiče kluba Elektroprivrede, rekao bih da je to jedan jako značajan Klub na ovom području, koji pomaže i Klub studenata Nikšića, tako da zajedno imaju sjajne akcije, jedne od najvećih na području ove opštine i nadam se da će u budućem periodu nastaviti sa tim aktivnostima. Znajući ljude koji vode DDK EPCG i šta su proteklih godina radili za dobrovoljno davalatstvo krvi, siguran sam da će taj Klub u budućem periodu predstavljati oslonac dobrovoljnog davalatstva krvi u gradu podno Trebjese, kazao je Damjanović.

Nikšićke humaniste pozdravio je i potpredsjednik opštine Nikšić, **Mladen Perišić**, koji je imao samo riječi hvale za dobrovoljne davaoce.

-O tome što vi radite je na jednom sjajnom, humanom i ljudskom nivou nepotrebno je trošiti riječi i pokušavati objasniti Vam koliko je to humano i posvećeno zajednici u kojoj djelujete i živite. Hvala vam za sve ono što radite za svoju zajednicu i nek vam je sa srećom praznik - poručio je Perišić.

Marko BURIĆ

IN MEMMORIAM

MILORAD CUPARA
/1951-2013/

Milorad Cupara (1951), glavni inženjer za održavanje mašinske opreme u TE "Pljevlja", izgubio je život, 23. maja, na radnom mjestu, dok je sa kolegama radio na redovnom godišnjem remontu mašinske opreme u TE "Pljevlja". Cupara je radni vijek proveo u Termoelektrani "Pljevlja" u kojoj je bio zaposlen još od 1979. godine. Kolege su ga cijenile kao dobrog čovjeka i izuzetno vrijednog i sposobnog inženjera. Iza sebe je ostavio suprugu i troje djece.

IN MEMMORIAM

VESELIN MIRANOVIĆ
/1956-2013/

Veselin Miranović, ekonomski tehničar u Snabdijevanju Podgorica, preminuo je 13. juna 2013. godine, a sahranjen je 15. juna na gradskom groblju u Podgorici. Miranović je rođen 1956. godine u Podgorici. Radni vijek počeo je u Elektroprivredi u aprilu 1984. godine, a radio je kao operater na šalteru. Vrijedan i odgovoran, kvalitetno je i profesionalno obavljao svoj posao. Njegovim preranim odlaskom EPCG je ostala bez savjesnog radnika, dobrog i pouzdanog kolege.

IN MEMORIAM

Vlajko Ramović
/1959-2013/

Vlajko Ramović, tehničar za sistem kvaliteta u OJ Snabdijevanje Podgorica, iznenada je preminuo 12. maja 2013. godine. Sahranjen je 13. maja na gradskom groblju u Podgorici. Ramović je rođen 18. novembra 1959. godine u Nikšiću. Radni vijek počeo je u Elektroprivredi prije više od 30 godina. Vrijedan, marljiv i odgovoran, kvalitetno i profesionalno je obavljao svoj posao. Kao uzoran radnik bio je uvijek spreman da ostane i poslije radnog vremena i pomogne kolegama. Njegovim preranim odlaskom EPCG je ostala bez stručnog i savjesnog radnika, dobrog i pouzdanog čovjeka i kolege.

IN MEMMORIAM

Sreten Šljukić
/1961-2013/

Sreten Šljukić zaposlen u TE „Pljevlja“ preminuo je 19. juna 2013. godine. Šljukić je bio vođa smjene na dopremi uglja i dežurni električar. Rođen je 15. februara 1961. godine u selu Mataruge kod Pljevalja. Završio je srednju elektrotehničku školu kao stipendista Termoelektrane „Pljevlja“. U EPCG zaposlio se 1980. godine. Bio je vrijedan i odgovoran radnik koji je profesionalno obavljao svoj posao. Njegovim odlaskom naša kompanija je ostala bez stručnog, pouzdanog i savjesnog radnika. Šljukić je sahranjen 20. juna na mjesnom groblju u Pljevljima. Iza sebe ostavio je suprugu i dvoje djece.

IN MEMORIAM

Miomir Vukašinić
/1958-2013/

Miomir Vukašinić, pomoćni radnik na dopremi uglja u TE „Pljevlja“ preminuo je 16. juna. Vukašinić je radio u termoelektrani od 1984. godine. Rođen je 1958. godine u Kozicama kod Pljevalja. Sahranjen je na mjesnom groblju u u rodnom selu 17. Juna 2013. Njegovim odlaskom kolektiv TE „Pljevlja“ ostao je bez uzornog radnika i dobrog kolege.

MOJA DOMOVINA: Rikavačko jezero

BISER DO BISERA

Kako kaže jedna poslovice: »Ko hoće nađe način, ko neće, nađe izgovor«... Izgovora nije bilo, ni vrućina, ni nepoznavanje krajolika nijesu nam bili prepreka... Dovoljno smo odmorni i spremni, posebno inspirisani i radoznali da sa Bukumirskog krenemo u pravcu Rikavačkog jezera. Neotkrivene su njegove ljepote, jedno je od ljepših i većih jezerskih bisera na području Kučke krajine. Do njega se može doći istim putem kojim se dolazi do Bukumirskog jezera ili Veruše (putem Podgorica-Mateševo-Kolašin). Smješteno je u podnožju planine Vile (2093mnm) na čijem se vrhu i nalazi granica sa Albanijom.

Ostavljajući za nama Bukumirsko jezero, nastavili smo prema Rikavačkom. Vožnjom dobrim asfaltnim putem koji se vijuga predjelima bogatim šumama, otkrivamo nove slike koje su još jedna potvrda o ljepoti naše domovine. Tih deset kilometara brzo smo prošli i došli do raskrsnice đe se put račva: jedan krak vodi u selo Mokra, drugi ka Veruši, a treći, makadamski, prema Rikavačkom jezeru. Odlučujemo da ga pređemo pješke. Početak puta vodi kroz šumu i hodanje je prijalo zbog nesnosne vrućine koja je vladala tog dana. Zadovoljstvo što prolazimo takvim dijelom puta, kratko je trajalo, pred nama je bio dio puta na kojem nije bilo ni drveća, ni žbunova, čovjek se niđe nije mogao sakriti u hladovini. Ekstremni vremenski uslovi nijesu nas mogli spriječiti da dođemo do cilja. Pozitivna energija nas nije napuštala, osmijeh, kao i igra riječi, bili su naš zaštitni znak toga dana. U takvom raspoloženju, iz šale, stopirao sam stari kamion - oldtimer, koji nam se približavao, ne očekujući da će se zaustaviti. Međutim, šofer je stao, i nije bilo odustajanja, ukricali smo se na karoseriju kamiona i nastavili dio puta njime. Vožnja nas je dobro prodrmla i

da se nijesmo držali za ogradu karoserije »lećeli bi od ograde do ograde«. Smijeh nas nije napuštao. Trebalo je i ovo doživjeti. Dolaskom do katuna Širokar (Lakovića Katun, 1765mnnv), uz srdačan pozdrav sa našim vozačem, upućujemo se na obližnju uzbrdicu, na koju nas je uputio, i sa čijeg vrha bi se trebalo vidjeti Rikavačko jezero, koje se nalazi na 1313 mnnv, a koje je samo kilometar udaljeno od granice Albanije, dugačko 520 m, široko 235 m, a najveća dubina mu je 14 m. Međutim, savlađivanjem uspona i dolaskom do vrha, jezera u vidokrugu nije bilo. Smijali smo se dok smo posmatrali kako se »naš vozač i kamion« udaljavaju i približavaju selu koje se nalazi uz albansku granicu. Vratili smo se u katun i od čobanina kojeg smo tamo zatekli saznali smo kojim putem moramo ići. Uska staza i malim prelazom preko padine dolazimo do mjesta sa kojeg se Rikavačko jezero ukazalo u svoj svojoj ljepoti. To mjesto je bila naša baza narednih dva sata. Odmor, uživanje u pogledu, svi smo kao po direktni začutali i predali se nekom svom svijetu, koji je na svoj čudesan način dopunjavala pjesma rikavaca. Provedeno vrijeme na ovom »našem vidikovcu« napunilo nas

je dodatnom dozom adrenalina i za nas nije moglo biti nikakvih prepreka. Čudan je taj osjećaj koji čovjeka zna osvojiti. Vrijeme je neumoljivo grabilo dalje. Morali smo napustiti ovo mjesto i nastaviti dalje. Ponovni dolazak na katun i nevjerovatan spoj katunskih kućica sa prirodnim ambijentom. Sve je utopljeno jedno u drugo i priroda i čovjekovo stvaralaštvo. To je ono što sam želio vidjeti, što me je oduvijek privlačilo. Drveće sam vidio samo pored jedne kuće, i taj kadar sam morao zabilježiti, i vode hladne kao led pored svake kućice. Osvježeni i nakon malog uživanja u razgledanju katuna, krenuli smo nazad. I dalje je peklo, iako su popodnevnim sati odmicali. Razdragani i veseli što smo otkrili ove dragulje, naše raspoloženje se nije smanjivalo. Ponovo dolazak do polovine puta i još jedno moje stopiranje iz šale ovog dana. Ovog puta sam stopirao moderan terenski džip, koji nas je na naše veliko iznenađenje odveo do mog auta. Ovo je bio dan, kakav bih želio što više da imam u životu, dan pun igre riječi i osmijeha na licu.

**Tekst i fotografije,
Andrija Kasom**

LEGENDE O JEZERU

Legenda o Rikavačkom jezeru kaže da je u jezeru boravio đavo koji je svakog ljeta otimao po jednu djevojku, a nakon molbi čobana Bog ga je otjerao tako što je bacio usijano kamenje u jezero.

najveći izbor sportske opreme u Crnoj Gori

POENTA JE U IZBORU!
100% HIT
SPORT VISION

BRAVERA

SPORT VISION

Podgorica-Ul.Slobode 87

-Ul.Hercegovačka 39

-Ul.Hercegovačka 42

-Delta City

Nikšić

-Ul.Njegoševa 8

Bijelo Polje-Ul.Slobode

Bijelo Polje-Ul.Ž.Žižića

Bar -Ul.V.Rolovića

Kotor -Trg od oružja

Berane -Ul.M.Zečevića

SAVJETI PSIHologa:
Anđela Milošević

PAŽLJIVO SA INTERNETOM!

Važna je mjera i svijest o primarnoj svrsi Interneta:
Anđela Milošević

Ukoliko je pokretanje Interneta prvo što ujutru uradite, svakog dana sve više vremena provodite pred ekranom sa "pogledom u svijet", komunikacija sa drugima vam se svodi na upotrebu tastature - pravo je vrijeme da se zapitate da li sve imate pod kontrolom, upozorava psiholog Anđela Milošević.

Šta je zapravo zavisnost od interneta i koji su simptomi tog psihičkog poremećaja?

Mala je razlika između pretjerane upotrebe Interneta i mentalnog poremećaja. Internet-zavisnost, internetomanija, kompulzivna upotreba Interneta neki su od naziva mentalnog poremećaja modernog doba o kome je riječ. Internet-zavisnost podrazumjeva postojanje patoloških, klinički značajnih, simptoma koji su nastali usled disfunkcionalne upotrebe Interneta. Kod oboljelog dolazi do jačanja potrebe za sve češćim i dužim boravkom na Internetu, kao i pojave stres reakcije usled pokušaja prestanka/redukcije njegove upotrebe. Kod osoba sa ovim poremećajem česte su teškoće u socijalnoj i profesionalnoj sferi, anksioznost, depresivnost, opsesivne misli o Internetu; umor, psihomotorna agitacija (drhtanje, sitan tremor ruku i sl.). Precizno određenje poremećaja je i dalje predmet spora naučne javnosti, jer isti posjeduje karakteristike bolesti zavisnosti, ali i poremećaja kontrole impulsa.

Iako zavisnost od Interneta nije obuhvaćena zvaničnom klasifikacijom psihičkih poremećaja čini se da je sve veći broj onih za koje možemo reći da pate od te bolesti?

Postoje indicije da će nova američka klasifikacija mentalnih oboljenja uvrstiti ovaj oblik zavisnosti u dijagnostičku kategoriju pod nazivom "Kibernetski poremećaj". Broj registrovanih pacijenata širom svijeta raste. Samo u Amer-

ici i Evropi, u posljednjih deset godina, stopa registrovanih porasla je 1,5%-8,2%, s tim što moramo uzeti u obzir da dijagnostički kriterijum poremećaja varira od zemlje do zemlje. Ustanovljeno je više tipova internet-zavisnosti: zavisnost od sajber seksa; zavisnost od socijalnog umrežavanja; zavisnost od online kockanja, kupovine i igranja igrica; prezasićenost informacijama i zavisnost od informaciono-komunikacionih tehnologija (komputera i mobilnih telefona). Takođe, valja istaći da je ovaj poremećaj češći kod osoba koje su sklone depresiji, povučeni, stidljivih osoba, sa niskim samopoštovanjem, koje imaju poteškoće u socijalnoj sferi.

Zbog čega je internet opasan i koja generacija je najviše izložena tim opasnostima?

Internet je prije svega koristan, omogućava brz i efikasan dolazak do informacije, usluge; nudi i stimuliše nezavisnost; socijalne mreže pospješuju naš društveni život. Ipak, vrline ovog revolucionarnog izuma su zapravo i njegove mane. Internet može postati predmet zloupotrebe - cenzura je i dalje problematična. Iako možemo postati meta sadržaja koji nas ugrožava i šteti nam. Najugroženija populacija su, svakako, djeca i adolescenti. Činjenica je da je Internet nasilje trenutno najaktuelnija forma čiji su djelokruzi nesagledivi. Loše namjere drugog mogu

dostići enormne razmjere za samo deset minuta.

Danas sve veći broj roditelja dopušta djeci, uzrasta od pet do deset godina, da koristi računar, Internet, a veliki broj ima i profil na nekoj od društvenih mreža, u najvećoj mjeri Facebook-u. Kakav je Vaš komentar na to?

Informatička pismenost je sadašnjost i predstavlja obavezu, ne povlasticu. Ipak, sve ima svoje vrijeme. Stimulisanje razvoja ove vještine na nižim uzrastima je besmisleno, čak štetno. Za pravilan razvoj djeteta, njegovih intelektualnih predispozicija, važna je kreativna igra, manipulacija realnim objektima, interpersonalni kontakt sa vršnjacima. Internet je koristan tek na nivou osnovnoškolskog uzrasta, kada dijete ima priliku da ovu globalnu enciklopediju koristi u svrhe obrazovanja. Što se tiče socijalnih mreža, one mogu biti podrška razvoju socijalnih vještina djeteta, ali nikako ne smiju postati supstitut za realnu komunikaciju. Neprilagođena upotreba Facebook-a, bez roditeljske supervizije, može dovesti do pojave otuđenosti, nesigurnosti, bojažljivosti - socijalne maladaptiranosti kod djeteta.

Ustanovljeno je više tipova internet-zavisnosti: zavisnost od sajber seksa; zavisnost od socijalnog umrežavanja; zavisnost od on line kockanja, kupovine i igranja igrice; prezašćenost informacijama i zavisnost od informaciono-komunikacionih tehnologija (kompjutera i mobilnih telefona).

Imate li možda podatke kakvo je stanje u Crnoj Gori, koliko je to izražen problem kod nas i da li ste imali neki slučaj zavisnosti od interneta?

S obzirom da radim kao školski psiholog nije rijetaka pojava da imam kontakt sa učenicima čije školsko postignuće "ispašta" usled pretjerane upotrebe Interneta. Zavisnost od Interneta je klinička kategorija. Koliko sam upoznata, u Crnoj Gori nije rađeno sistematsko ispitivanje problema Internet-zavisnosti. Kada je u pitanju region, rezultati ukazuju na to da ne zaostajemo značajno za Evropom.

Na koji način se liječi Internet-zavisnost?

Jasno je da nije u pitanju pojava koja sama od sebe nastaje i nestaje. Prognoza izlječenja je bolja ukoliko se simptomi prepoznaju na vrijeme. Dijagnostički proces slijedi psihoterapijska intervencija, eventualno medikamentozna terapija, ukoliko su simptomi suviše ugrožavajući za pacijenta. Liječenje, kao i u svim drugim slučajevima, biva prilagođeno kliničkoj slici pacijenta.

Imate li neke savjete za one koji koriste internet i za roditelje čija djeca previše vremena provode pored kompjutera?

Važna je mjera i svijest o primarnoj svrsi Interneta. Djeca uče od nas, određene obrasce ponašanja usvajaju, a druge odbacuju. Vaspitna uloga roditelja se ne svodi na kaznu, ali ni na neselektivno ispunjavanje djetetovih želja. Nije dobro isključiti kompjuter iz struje onda kada dijete popusti u školi, a mi zaključimo da je razlog tome Internet. Lakše i efikasnije je zapitati se zašto dijete toliko vremena provodi u sajber komunikaciji i razgovarati o tome: objasniti, posavjetovati, predložiti kompromis. Djeca su tu da bi željela, a mi smo tu da ih u tim željama usmjeravamo.

Razgovarao: Marko BURIĆ

OPŠTINA NIKŠIĆ

epcg

Plantaze

Nikšićko ROCKS

www.lakefest.me

LAKE FEST

NIKŠIĆ

19. JUL
GOBLINI
DECA LOŠIH MUZIČARA
NEOZBILJNI PESIMISTI
SIX PACK
HLADNO PIVO
CORIBOR

20. JUL
LET 3
OBOJENI PROGRAM
DISCIPLINA A KITSCHME
POSTOLAR SKROZ
TRIPER
POZDRAV AZRI

21. JUL
EYEBURN
ATHEIST RAP
ISKAZ & MARCHELO
BAJAGA I INSTRUKTORI
PLAYBOY
BAD COPY

neckom

ENT EXT

KINGS

JACK DANIEL'S

Nestlé

METROPOLIS

VAPOR

IOTEL B.O.O

BUCI

Vijesti

BU Ka

Caffe

Media home

NAŠ GOST: Dubravka Drakić, glumica

GLUMA NIJE GLAMUR

Dubravka Drakić, rođena Vukotić, jedna od najangažovanijih crnogorskih glumica, završila je Fakultet dramskih umjetnosti na Cetinju na kojem je danas predavač. Brojne nagrade koje je dobila za zapažene uloge svjedoče o predodređenosti i posvećenosti profesiji. Privatno odgovorna, studiozna, duhovita, nježna majka sa brojnim obavezama, plijeni neposrednošću i bogatstvom ličnosti.

Jeste li se kao djevojčica odlikovali sposobnostima koje su imale elemente glume? Je li to bila željena profesija još od malih nogu?

Kao dijete sam bila veoma stidljiva. Voljela sam da pjevam u horu. To me je ispunjavalo. Međutim, moja divna nastavnica maternjeg jezika insistirala je da dođem na audiciju za dramsku sekciju. Bila sam u petom razredu osnovne škole i nerado sam na to gledala, jer se nijesam pronalazila u tom svijetu. Otišla sam za ljubav svoje sestre i dobila ulogu u predstavi „Zlatna prašina konja bijelca“. Ta predstava je osvojila veliki broj nagrada na Majskoj smotri, gradskom takmičenju škola. Tako je sve počelo...

Pomenuli ste početničku stidljivost. Interesantno, mnogi glumci su stidljivi u privatnom životu?

Znam mnogo glumaca koji su privatno veoma stidljivi. Međutim, ta bazična stidljivost nije u vezi sa scenskom. Glumac scenu doživljava kao mjesto za ispoljavanje svoje kreativnosti, za građenje nečeg novog, što je duboko promišljeno i puno puta uvježbano, na kraju i superiorno izvedeno. Ni u kom slučaju to nije prostor gdje će on razotkrivati svoju ličnost.

Vratimo se počecima. Kako

je porodica Vukotić reagovala na Vašu želju da postanete glumica?

Odmah da Vam kažem – nijesu uopšte vjerovali da ću biti primljena. Mislili su da je taj poziv predodređen za neke druge ljude, a ne za skromne kakvi smo bili mi kao porodica. Sa strane su se čuli komentari - šta će joj to, pa ona je bila odličan đak, bolje je da uzme nešto pametnije...

Šta je lijepa strana Vaše profesije?

Svakako, bogatstvo sadržaja sa kojim, htjeli ili ne, dolazite u dodir. Vrlo je uzbudljiva saradnja sa fantastičnim autorima, izuzetnim dramskim tekstovima, susreti sa novim, kreativnim ljudima, umjetnicima iz drugih sredina. Neprocjenjivo važna osobina glumačkog bića je stalna zapitanost o ličnoj poziciji u odnosu na sredinu i vrijeme u kojem živimo, razvijanje empatije kroz tumačenje i razumijevanje dramskih tekstova.

Ima i onih koji glumcima zamjeraju da igrajući druge kriju svoj identitet, odnosno da ga nemaju?

To kažu ljudi koji glumu smještaju na nivo imitacije. Svoj posao doživljavam kao ogromno polje za istraživanje. Da glumac nema karakter, kako bi mogao da se odredi u odnosu na ono što čita i proučava! Reditelj je autor, ali i glumac, takođe. Mora da kreira, da odredi šta je dobro, a šta loše, šta je glavno, odnosno sporedno. Dobar glumac ne igra karaktere nego priču. Kako bi neko bez individualnosti mogao da ispriča priču?! Osim toga, glumac mora da bude drzak, hrabar, i u životu i na sceni. Mora da voli ljude i da ih razumije. Neophodno je da stalno uči, da posjeduje veliku radoznalost koja i obogaćuje i onespokojava.

Oprobali ste se u svim dramskim žanrovima. Prilazite li svakom od njih sa istim nabojem ili imate omiljeni?

Oduševljenje ne zavisi od žanra. Ima veze sa zadatkom i ekipom. Još u školi sam sa podjednakim žarom igrala i komediju i tragediju, mada mi je profesor često govorio da sam predodređena za komičarku. To se kasnije potvrdilo u praksi, jer mi se čini da me ljudi najviše vole zbog smisla za humor. Inače, i komedija može da ima veoma ozbiljan cilj, da bude bolna, a od vas se traže sredstva da to potcrtate. Žao mi je što su ljudi sve

Još u školi sam sa podjednakim žarom igrala i komediju i tragediju, mada mi je profesor često govorio da sam predodređena za komičarku. To se kasnije potvrdilo u praksi, jer mi se čini da me ljudi najviše vole zbog smisla za humor.

skloniji lakim komadima i tehnološkim atrakcijama. Zanimaruje se značaj književnosti i onoga što ona nudi.

Da li glumac mora da bude privatno šarmantan da bi bio komičar?

Ne, uopšte. U Italiji, u vrijeme commedia dell arte likovi su bili tipski, sa stalnim, karakternim maskama. Glumac je dobijao zadatak da igra određeni tip karaktera. Važno je da imate cilj, zašto nešto radite, a tu su glumačka sredstva i elementi zanata da to i ostvarite. Puno njih su privatno čak depresivci, a jako su dobri komičari.

Od „Penelopijade“, novog pogleda na Homerov spjev, do bokeške trilogije razlika je u vjekovima i rediteljskim postupcima. Kako se pripremate za ovako različite zadatke?

Predstoji mi snimanje dokumentarca sa italijanskim rediteljem Frankom Tavijanijem o Jeleni Savoj. Pokazivala sam mu fotografije predstave koju smo radili u tivatskom Centru za kulturu. On se smijao pitajući me odakle toliko znam o protagonistima te epohe. Mislim da svaki ozbiljan glumac mora studiozno da se odnosi prema tekstu kojeg igra, bez obzira na to što reditelj dođe sa svojom eksplikacijom.

Igrali ste i u Dječjem pozorištu. Nagrađeni ste kao najbolja glumica za ulogu u „Crvenkapi“, takođe u „Juliji i Romeu“. Je li potrebno posebno razumijevanje sa djecom za uloge ovoga tipa?

Ono što je potrebno za pozorište za djecu je jedna ogromna količina en-

ergije, jer oni na sceni traže zbivanje. Poznato je da su djeca najkritičnija publika. Reaguju bez zazora i predrasuda na ono što vide. Mora se igrati punom snagom i iskreno kao i u svakoj drugoj predstavi.

Imali ste ulogu i u popularnoj seriji „Mješoviti brak“, a „Budva na pjenu od mora“ veoma je gledana u cijelom regionu. Može li se govoriti o „lakoći“ glumačkog zadatka kad je riječ o serijama u odnosu na pozorište?

Možda je malo manja odgovornost kad snimate, ali govorim, naravno, u lično ime. Bitno je da se dobro spremite, a poslije sve ide iz vaših ruku. Tu je tehnologija, kamere, montaža. Kad se zakaže pozorišna predstava morate biti prisutni od početka do kraja i igrati pod bilo kojim okolnostima. U našim uslovima je dodatno stresno, jer kao mala sredina pravimo velike pauze između predstava. Ja volim da radim TV serije, jer traže specifičnu koncentraciju. Jako se radujem što sam kao glumica privilegovana da igram u „Budvi na pjenu od mora“. Uzbudljivo je tumačiti dramsku situaciju i lik sa domaćeg tla. Nadam se da će ovo biti zamajac nekim novim projektima, jer imamo puno kvalitetnih mladih glumaca, filmskih i TV reditelja.

Imate iskustva u pedagoškom radu, a oprobali ste se i kao direktor Gradskog pozorišta u Podgorici. Mogu li neke od ovih djelatnosti da konkurišu glumi kad ste Vi u pitanju?

Motiv za obavljanje funkcije direktora Gradskog pozorišta bio mi je briga za zgradu ove institucije. Na žalost, naš grad je još nema. Inače, to je za mene bilo dosta otrjeznjujuće iskustvo, jer sam shvatila da to nije nimalo lak posao. Traži se nešto što ja kao glumica nemam, a to je određena prijekost karaktera. Ono što je karakteristično za svakog glumca je izvjesna osjetljivost koju negujete cijelog života. Onda počnete da radite posao koji ne trpi osjetljivost. Bila sam poštena i rekla – nije ovo za mene! Nasuprot tome, mislim da mi pedagoški rad „leži“. Stalni sam predavač na cetinjskoj Glumačkoj akademiji na predmetu govor. Ovaj posao traži pripremu i veliko davanje, ali ja to rado činim.

Kako se relaksirate u časovima odmora? Volite li kulinarstvo?

Volim boravak u prirodi. Ponekad odvedem djecu u „avanturu“. Filipa koji ima tri i po i Ines, koja ima osam godina raduje kad, povremeno, napravimo sendviče i odemo van Podgorice. Mislim da je druženje podjednako važno kao kakav dobar porodični ručak. Inače, da jedem „uz put“, „s koljena“, u pauzi, naučila sam na svom poslu. Ljudi pogrešno misle da je gluma glamur. Često radimo u teškim ili prljavim uslovima, presvlačimo se u kombiju, na ulici. Morate biti posvećeni i jako voljeti ovaj posao da biste sve to „izgurili“ i uz to trajali.

15 kolo nagradne igre za zaposlene „Budi u toku, budi u igri“

NAGRADA SOZ-A DANIJELI PARAČI

Osim, sedmodnevnog boravka za dvije osobe u jednom od objekata EPSTURSA -a, po izboru dobitnika, glavne nagrade koju obezbjeđuje SOZ, te nagrade Lovćen osiguranja AD koji godišnje osigurava kuću ili stan, i u 15. kolu naše nagradne igre prodavnice sportske opreme „Bravera“ poklonile su četiri vaučera u vrijednosti od po 50 eura za kupovinu u njihovim prodajnim objektima. Pivara „Trebjesa“, i u ovom kolu, obezbjeđila je pet kartona piva za srećne dobitnike.

*Sedmodnevni boravak za dvije osobe u jednom od odmarališta EPSTURSA-a dobila je **Danijela Parača (ED Cetinje).***

*Godišnje osiguranje kuće ili stana Lovćen osiguranja AD Podgorica pripalo je **Danijeli Radulović (FC Distribucija).***

Vaučere od po 50 eura za kupovinu u prodavnicama sportske opreme Bravera dobili su:

- 1. Rosanda Perutović (Direkcija)**
- 2. Nikoleta Nrekić (ED Ulcinj)**
- 3. Žarko Stanković (HE „Perućica“) i**
- 4. Radojka Kalezić (Direkcija).**

Karton Nikšičkog piva dobili su:

- 1. Saša Milovanović (ED Bar)**
- 2. Milosav Raičević (ED Berane)**
- 3. Velimir Joksimović (ED Pljevlja)**
- 4. Milica Milikić (ED Bijelo Polje) i**
- 5. Pavle Ognjenović (HE „Piva“).**

Dobitnicima čestitamo, ostalima više sreće u narednom kolu.

NAPOMENA: Komisija koja nadgleda izvlačenje nagradne igre podsjeća da se, shodno pravilima, učešće u nagradnoj igri obezbjeđuje popunjavanjem isključivo jednog kupona. Svi oni koji budu slali dva ili više kupona biće unaprijed diskvalifikovani!

REDAKCIJA

BUDI U TOKU - BUDI U IGRI

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić

Od ovog broja NAGRADNO PITANJE **NAZIV NOVE KAMPANJE EPCG?**

*Sindikalna organizacija
zaposlenih
Elektroprivrede Crne
Gore - AD Nikšić
i ovaj put obezbjeđuje
za vas glavnu nagradu*

*Lovćen osiguranje
osigurava vašu kuću
ili stan na period od
godinu dana*

*Bravera
poklanja četiri
vaučera od 50 eura,
za kupovinu u
njihovim prodavni-
cama sportske opreme*

*U ovom kolu Vam poklanjamo i pet kompleta
ulaznica za LAKE FEST, koji se održava na
jezeru Krupac od 19. do 21. jula, a očekuju vas i
nagrade iznenađenja*

PRAVILA NAGRADNE IGRE

*Priredivač nagradne igre "Budi u toku - budi u igri" je
Direkcija za odnose sa javnošću EPCG. Svrha
priređivanja je nagrađivanje zaposlenih, osim
zaposlenih u Direkcija za odnose sa javnošću. Jedno
lice ima pravo da popuni jedan kupon. Izvlačenje
nagrada organizuje Direkcija za odnose sa javnošću,
a imena dobitnika biće objavljena u narednom broju
lista EPCG. Za učešće u nagradnoj igri, potrebno je
tačno odgovoriti na postavljeno pitanje*

**Nagradna igra
lista "Elektroprivreda"
šesnaesto kolo traje
do 15. 07. 2013.**

Biznis liga u malom fudbalu

KMF EPCG OSVOJIO DRUGO MJESTO

Klub malog fudbala EPCG osvojio je drugo mjesto u Biznis ligi malog fudbala u Nikšiću. Naša ekipa poražena je u finalu od KMF Policije 5:2.

KMF EPCG, koji čine isključivo radnici naše kompanije, dobro je parirao zvaničnom svjetskom prvaku na policijskom prvenstvu održanom u Holandiji prošle godine. Ipak, sreća je bila na strani Policije, koja je na голу imala izuzetno raspoloženog Željka Vujičića.

U našem timu istakao se **Aleksandar Caušević**, koji je i strijelac oba gola u finalu.

Trener KMF EPCG, **Dragan Goranović**, čestitao je pobjedniku, a zahvalio se ljudima koji su njegovoj ekipi omogućili učešće u Biznis ligi.

- Zahvaljujemo se rukovodstvu EPCG na sponzorstvu, kao i SOZ-u na pomoći i kupljenoj opremi. Nadamo se da ćemo sljedeći put otići korak dalje, kazao je Goranović.

KMF EPCG osnovan je 1994. godine, predsjednik Kluba je **Srđan Kovačević**, a direktor **Slobodan Tanasijević**. Za Klub nastupaju: **Vladimir Nikčević**, Đoko Mrkajić, **Slavko Bijelović**, **Vlado**

Striković, Vladimir Kodžulović, Ivan Miličević, Aleksandar Caušević, Žaro Drašković i Dragan Goranović (trener).

Marko BURIĆ

Pehar za osvojeno drugo mjesto

Premijer liga Crne Gore u šahu

„ELEKTROPRIVREDA“ BRANI TITULU

Šahisti „Elektroprivrede“ učestvovali su, od 24. juna do 02. jula, na državnom prvenstvu Crne Gore - Premijer ligi, na Cetinju. Na takmičenju će učestvovati 10 ekipa, a sastav Elektroprivrede brani titulu državnog prvaka.

- Iako smo oslabljeni neigranjem velemajestora Damljanovića, očekujem da ćemo uspjeti da odbranimo titulu prvaka. Pored naše ekipe favoriti su još ekipe Budućnosti iz Podgorice i Mimosu iz Tivta, a u veoma jakom sastavu nastupiće i ekipa Bemaksa – kaže **Jovan Milović**, sekretar ŠK „Elektroprivreda“.

Ekipa „Elektroprivrede“ nastupiće u sastavu: velemajestori **Kosić i Savić**, intermajstori **Krivokapić, Miljanić, Kontić i Milović**.

Fed.	T.	Rtng.	Name	Result	Name	Fed.	T.	Rtng.
MNE		2274	<u>Draganic, Veljko</u>	0-1	<u>Milovic, Jovan</u>	MNE		2380

Event: Montenegro Team Cup 2012 (MNE) City: Cetinje Start: 2012-05-25 End: 2012-05-29

1. e4 g6 2. d4 Bg7 3. Nf3 d6 4. c3 Nf6 5. Bd3 O-O 6. O-O Nc6 7. h3 e5 8. Re1 Nh5 9. Bf1 h6 10. Na3 a6 11. Nc4 Nf4, obavezujući potez čiji je posljedice je trebalovidjeti do kraja 12. dxe5 dxe5 13. Qxd8 Rxd8 14. Ncxe5 čini se da bijeli iz ove kombinacije osvaja pješačke djutim Bxe5 15. Nxe5

15... Nhx3+ nakon novog atičkog udara crneniprelazi u mnogoboljupoziciju.

16. gxh3 Nxe5 17. Bg2 g5 18. h4 gxh4 19. Bf4 f6 20. Red1 Bg4 21. Rxd8+ Rxd8 22. Bxh6 h3 23. Bh1 Rd3 24. Bf4 Bd1! Odličan ograničavajući potez nakon kog bijeli ne može da uspostavi dobru koordinaciju figura. 25. Kf1 Kf7 26. Ke1 Bg4 27. Kf1 c5 28. Re1 Ke6 29. Be3 Bf3 30. Bxf3 Nxf3 31. Rc1 Ke5 32. Bxc5 Kxe4 33. Be3 f5 34. Ke2 Rd7 35. Rh1 h2 36. b4 Rg7 37. a4 Rg1 0-1

Samojedan san moćniji je od hiljadustvarnosti.

J.R.R. Tolkien

Ne boj se odreći dobrog zbog nečeg još boljeg.

John D. Rockefeller

Sreća nije nešto što odgađaš za budućnost – nju treba ostvarivati u sadašnjosti.

Jim Rohn

Najbolje i najljepše stvari na svijetu ne mogu se vidjeti ili dotaći – one se moraju osjetiti srcem.

Helen Keller

Budućnost zavisi od onoga što činimo danas.

Mahatma Gandhi

Kako se posle uspješnog dana dobro spava, tako se i posle dobro proživljenog života mirno umire.

Leonardo da Vinci

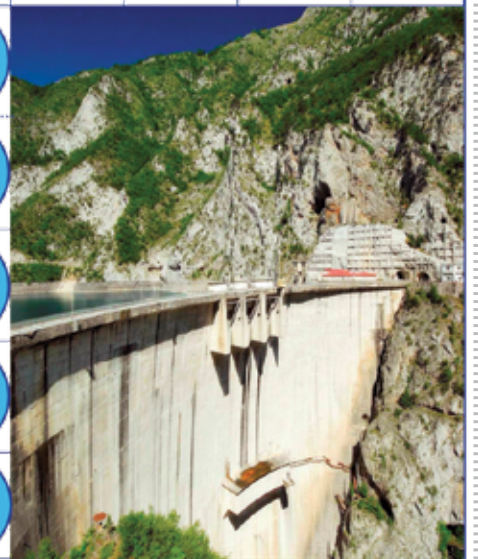
Tajna čovjeka nije samo u tome što živi, već u tome za šta živi.

Dostojevski

Jedna svijeća može zapaliti hiljade drugih, a da joj se time ne skрати trajanje. Tako se i sreća nikad ne umanjuje ako se podijeli.

Buddha

Autor: Marko Burić	Unutrašnjost	Rumunski premijer Viktor	Metar Medun. oznaka za Kubu	Dokument kojim se evidentira izdavanje robe	Ime engleskog fizičara Njutna	Mojkovac
"Electronic Parts Catalog"				"Vječni grad" Oznaka za dužinu		
"Narodni odbor"			Sjaj na češkom Tantal			
Trinitrotoluol				"Vojna akademija"		Grad u Keniji
Na engleskom target				Bivša beogradska rok grupa Druga nota solmizacije		
Egipatski bog Sunca			"Road Runner" Na slici je...		21. slovo abecede Kelvin	
		Bivši engleski fudbaler Emil Crnogorski fudbaler Večković	●			
Lična zamjenica			●			
Britanski reper			●			
"Evropska asocijacija psihoterapeuta"			●			
"Radio Republike Indonezije"			●			
Drveni duvački instrument	Kvalifikovani radnik Bor		●			
			●			

BUDI U TOKU - BUDI U IGRI

Elektroprivreda Crne Gore AD NRDC

IME I PREZIME _____

POSLOVNA JEDINICA _____

BROJ TELEFONA _____

E MAIL _____

ODGOVOR _____

BUDI U TOKU - BUDI U IGRI

Elektroprivreda Crne Gore AD NRDC

IME I PREZIME _____

POSLOVNA JEDINICA _____

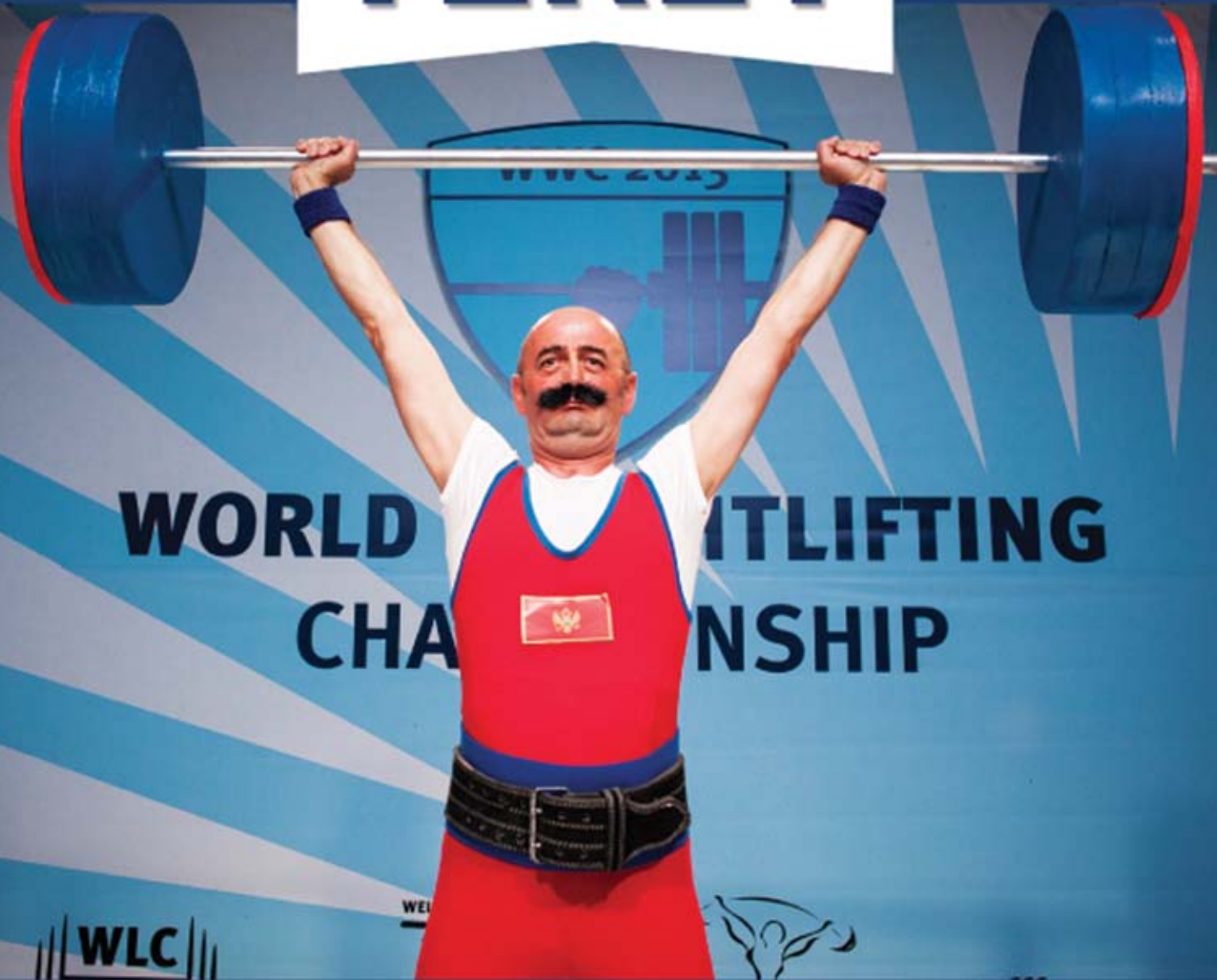
BROJ TELEFONA _____

E MAIL _____

ODGOVOR _____

www.epcg.com

PODIJELIMO TERET

*Otplatite dug u fiksnim mjesečnim ratama
od 20 eura, bez učešća, bez kamate, bez isključenja.*

BUDI U TOKU - BUDI U IGRI

epcg

Elektroprivreda Crne Gore AD NISIC

BUDI U TOKU - BUDI U IGRI

epcg

Elektroprivreda Crne Gore AD NISIC

